

Оскар Уайлд

САЛАМЕЯ

Оскар Уайлд

САЛАМЕЯ

Мінск
Кнігазбор
2013

УДК 821.111-31
ББК 84(4Англ)
У13

Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў
«Кнігарня пісьменніка»

Бібліятэка часопіса «ПрайдзіСвет» «PostScriptum»

Прадмова Кацярыны Маціеўскай

Ўайлд, О.

У13 Саламея : п'еса, вершы прозай / Оскар Ўайлд ; пер.
і прадм. Кацярыны Маціеўскай. — Мінск : Кнігазбор,
2013. — 92 с. — (Бібліятэка Саюза беларускіх пісь-
меннікаў «Кнігарня пісьменніка»; Бібліятэка часопіса
«ПрайдзіСвет» «PostScriptum»).

ISBN 978-985-7089-21-5.

Апроч знакамітай п'есы «Саламея», аздобленай ілюстрацыямі
Обры Бёрдслі, кніга ўключае стылістычна блізкія да яе вершы
прозай Оскара Ўайлда. Артыкул Роберта Роса апісвае першыя
пастаноўкі п'есы і абвяргае асноўныя міфы, з ёй звязаныя. Усе
змешчаныя ў кнізе пераклады друкуюцца ўпершыню.

УДК 821.111-31
ББК 84(4Англ)

ISBN 978-985-7089-21-5

© ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў», 2013
© Маціеўская К., пераклад, прадм., 2013
© Афармленне. ПУП «Кнігазбор», 2013

DANSE MACABRE СЯМІ ПAKPЫВАЛАЎ

*Калі ў мяне атрымліваецца прыдумаць
афарызм,
я ніколі не спрабую прыпісаць яго сабе:
усе мы ведаем, што гэта ўжо сказаў Ўайлд.*

Дораці Паркер

Пачынаючы размову пра Оскара Ўайлда, варта падрыхтавацца да таго, што з вялікай імавернасцю не скажаш нічога новага — і нічога пра Оскара Ўайлда. Маштаб легендаў, чутак, скажэнняў і прыхарошванняў, якімі ахутаная фігура «лонданскага дэндзі», даўно перасягнуў усе магчымыя межы. І бадай вось тут Ўайлда акурат можна было б абвінаваціць у «непрыстойных паводзінах», але, мяркую, ён ведаў, на што ішоў: «Горшай за чуткі пра вас можа быць толькі іх адсутнасць».

Эдгар По напісаў цэлае апавяданне пра найлепшую схованку, якая ва ўсіх на вачах. Гаворка ніжэй пойдзе пра тое, што ўсе ведаюць, але не заўсёды ўлічваюць. Так, перад намі сфінкс без загадкі, але зняць сем — ці колькі атрымаецца — пакрывалаў падманых уяўленняў пра яго часам хочацца.

«Саламея» стаіць асобна ад астатніх п'есаў Ўайлда і па стылі найбольш блізкая да ягоных вершаў прозай, якія падалося мэтазгодным змясціць з ёй у адной кнізе і якія могуць пацвердзіць, што крытык, які ў рэцэнзіі на «Саламею» адзначаў «арыгінальныя вершы» Ўайлда, не так моцна памыляўся, як можа падацца на першы погляд.

Як вядома, п'еса напісаная па-французску, што не перашкаджае ні змяшчаць яе ў зборах твораў у ангельскім перакладзе, ні перакладаць яе з гэтых самых збораў твораў. Не ўсюды можна нават знайсці згадку, што гэта пераклад і хто ў ім вінаваты. Колькі б ні абвінавачвалі Ёайлда ў недастатковым валоданні французскай для таго, каб пісаць на ёй мастацкі твор, пасля паралельнага прачытання двух тэкстаў нічога не застаецца, як пагадзіцца, што лорд Алфрэд Дуглас ведаў французскую яшчэ горш, і нават праўкі аўтара пераклад не ўратавалі. Незразумела, навошта множыць памылкі, давяраючы, так бы мовіць, другаснай крыніцы, але што да «Саламеі», то памылкі праз яе ангельскі пераклад множацца дасяння. Калі ў рускага філолага-класіка Міхаіла Гаспарова спыталі, ці варта захоўваць памылкі аўтара перакладанага твора, перакладчык Авідыя і вагантаў адказаў: «Выпраўляйце. Усё адно сваіх наробице». Sapienti sat, гаворачы мовай Авідыя і вагантаў.

Недастатковае валоданне аўтарам французскай, як на мяне, пайшло п'есе на карысць. Калі б Ёайлд ведаў мову лепей, ён бы, цалкам магчыма, не ўтрымаўся і выкарыстаў некалькі тузінаў пышных і вычварных словаў, якімі часам злоўжывае ў вершах прозай, закруціў бы сінтаксіс і аздобіў тэкст мноствам лішніх карунак. А так раскошная дэкадэнцкая карціна намаляваная вельмі стрыманымі фарбамі, у чорна-белых тонах, практычна тушшу — практычна як ілюстрацыі Обры Бёрдслі. А пластычнасць тэксту дасягаецца менавіта з дапамогай простасці: адзінае ўпрыгожанне, якое дазваляе сабе Ёайлд (ці дазваляе яму французская), — гэта паўторы.

У сваім артыкуле, прысвечаным «Саламеі», які таксама быў перакладзены для гэтай кнігі, Роберт Рос напісаў: «Адзін музычны крытык надзвычай непрыхільна паставіўся да некаторых біблейных цытатаў (у прыватнасці, з кнігі Езэкііля), якія прамаўляў Іяка-

наан. Ён палічыў іх «тыповымі для ўайлдаўскага разбэшчанага ўяўлення і поўнымі нецікавых і няўдалых метафараў». Уяўленне пра ўайлда і яго творы часам сягае недалёка ад уяўлення «аднаго музычнага крытыка» пра Біблію. Але каб зняць гэтае пакрывала, трэба толькі прачытаць. І перш чым гаварыць «Лухта!», і перш чым гаварыць «Геній!» Многія паўсюдна злоўжываюць і тым, і другім.

Вобраз Саламеі ўайлда пасля выхаду п'есы, ды і пазней таксама, выклікаў у крытыкаў гнеўныя пярэчанні. Ператварэнне дзяўчынкі, якая здзейсніла страшнае злачынства толькі таму, што цалкам давярала сваёй маці, і якая абсалютна нявінна папрасіла ў айчыма галаву прарока, у ахопленую жарсцю жанчыну, што танчыць сапраўдны танец смерці, многіх абурала. Але што зробіш — цяпер Саламею абсалютная большасць ведае па ўайлдаўскай трактоўцы. Ды і калі крытык спачатку нагадвае ўсім, як важна быць сур'ёзным, а потым блытае ўайлда з Езэкіілем, разумеш, што быць сур'ёзным часам не варта. Іначай высветліцца, што Біблію таксама напісаў Оскар ўайлд.

Кацярына Маціеўская

Перакладчыца дзякуе

Алесі Башарымавай, Андрэю Хадановічу і Ганне Янкуце за каштоўныя парады і заўвагі падчас працы над тэкстам.

ВЕРШЫ ПРОЗАЙ

Пераклад з ангельскай

МАСТАК

Аднаго вечару яго душу напоўніла жаданне стварыць статую радасці, што трывае імгненне. І пайшоў ён у свет, каб знайсці бронзу. Бо толькі бронзаю мог ён думаць.

Аднак уся бронза свету знікла, і нідзе ў цэлым свеце не было іншай бронзы, апроч бронзы для статуі скрухі, што доўжыцца вечна.

І цяпер гэтая статуя ў яго была: ён стварыў яе сваімі рукамі і паставіў над труной адзінага, каго кахаў у жыцці. Над труной мёртвага, найбольш ім каханага, паставіў ён створаную ім статую, знак любові, што не памірае, і знак скрухі, што доўжыцца вечна. І ва ўсім свеце не было больш бронзы, апроч бронзы для гэтае статуі.

І тады ўзяў ён статую, якую стварыў, і паклаў яе ў самую вялікую печ, і аддаў агню.

І з бронзавай статуі скрухі, што доўжыцца вечна, стварыў ён статую радасці, што трывае імгненне.

ДАБРАДАЎЦА

Была ноч, і Ён быў адзін.

І ўбачыў Ён удалечыні гарадскія мury, і рушыў да горада.

І наблізіўшыся, пачуў Ён у горадзе крокі радасных, смех шчаслівых і нізкае гучанне шматлікіх лютняў. І пагрукаў Ён у браму, і нехта з варты адчыніў Яму.

І прыкмеціў Ён дом, збудаваны з мармуру, і прыўкрасныя мармуровыя калоны перад ім. Кветкі гірляндамі абвіналі калоны, а ўнутры і звонку гарэлі кедравыя паходні. І ўвайшоў Ён у дом.

І калі мінуў Ён залу з халцэдону, і залу з яспісу, і дайшоў да доўгай бяседнай залы, то ўбачыў юнака ў вянку з чырвоных ружаў, што ляжаў на канапе колеру марской пурпury. Вусны юнака чырванелі ад віна.

І стаў Ён за яго спінаю, і дакрануўся да яго пляча, і спытаў яго: «Чаму ты жывеш так?»

І юнак павярнуўся, і пазнаў Яго, і мовіў у адказ: «Калісьці я быў пракажоны, а ты ацаліў мяне. Як яшчэ мне жыць?»

І пакінуў Ён дом, і пайшоў прэч.

І неўзабаве ўбачыў Ён жанчыну з нафарбаваным тварам, у каляровых строях і абутку, упрыгожаным перлінамі. І за ёй ішоў, бязгучна, бы лавец, юнак у плашчы двух колераў. Твар жанчыны быў як панадны твар стода, і вочы юнака гарэлі пажадаю.

І паспешліва дагнаў Ён юнака, і дакрануўся да яго рукі, і спытаў яго: «Чаму ты так глядзіш на гэтую жанчыну?»

І юнак павярнуўся, і пазнаў Яго, і мовіў: «Калісьці я быў сляпы, а ты даў мне зрок. На што яшчэ мне глядзець?»

І паспяшаўся Ён наперад, і дакрануўся да каляровага строю жанчыны, і спытаў яе: «Няўжо нельга ісці іншай дарогай, апроч дарогі граху?»

І жанчына павярнулася, і пазнала Яго, і засмяялася, і мовіла: «Але ты дараваў мне мае грахі, і даспадобы мне гэтая дарога».

І пакінуў Ён горад.

І калі пакідаў Ён горад, то ўбачыў юнака, што сядзеў пры дарозе і плакаў.

І падышоў Ён да юнака, і дакрануўся да яго доўгіх пасмаў, і спытаў яго: «Чаму ты плачаш?»

І юнак падняў вочы, і пазнаў Яго, і мовіў у адказ: «Калісьці я быў мёртвы, і ты ўваскрасіў мяне. Што яшчэ мне рабіць, як не плакаць?»

ВУЧАЊ

Калі памёр Нарцыс, ставок, што радаваў яго, з келіха чыстае вады зрабіўся келіхам салёных слёз, і арэады, плачучы, выйшлі з лясоў, каб спяваць яму і несці супакой.

І калі яны ўбачылі, што ставок з келіха чыстае вады зрабіўся келіхам салёных слёз, яны распусцілі свае зялёныя косы, і плакалі, і казалі да яго:

— Мы не дзівімся гэтай журбе па Нарцысу, ён быў такі прыгожы.

— А Нарцыс быў прыгожы? — спытаў ставок.

— Хто ведае гэта лепш за цябе? — адказалі арэады. — Ён не зважаў на нас, імкнучыся да цябе, і ляжаў на тваіх берагах, і глядзеўся ў цябе, і ў люстры твае вады адбівалася яго прыгажосць.

І ставок адказаў:

— Але я любіў Нарцыса, бо, калі ён ляжаў на маіх берагах і глядзеўся ў мяне, у люстры яго вачэй я бачыў адбітак сваёй прыгажосці.

НАСТАЎНІК

Калі цемра агарнула зямлю, Іосіф Арымафейскі спусціўся ў даліну, несучы запаленую сасновую паходню, бо меў што зрабіць у доме сваім.

І ўкленчыўшы на цвёрдых камянях Даліны Скрухі, убачыў ён юнака, што быў аголены і плакаў. Яго валасы былі колеру мёду, яго цела было як лілея, але ён зраніў цела сваё шыпамі, і ляжаў попел на валасах яго замест вянку.

І той, хто меў шмат, сказаў юнаку, што быў аголены і плакаў: «Мяне не дзівіць твая бязмежная туга, бо Ён на праўду быў беззаганны».

І адказаў юнак: «Я плачу не па ім, але па сабе. Я таксама ператвараў ваду ў віно, ацяляў пракажоных і вяртаў зрок сляпым. Я хадзіў па вадзе і выганяў д'яблаў з тых, каго зракліся. Я карміў галодных у пустэльні, дзе не было ежы, я падымаў памерлых з іх цесных жытлаў, і па слове маім перад незлічоным натоўпам высахла бясплодная смакоўніца. Усё, што рабіў гэты чалавек, рабіў і я. І тым не менш яны мяне не ўкрыжавалі».

ДОМ СУДУ

І было маўчанне ў ДOME Суду, і Чалавек стаў голы перад Богам.

І разгарнуў Бог кнігу жыцця Чалавека.

І сказаў Бог Чалавеку: «Ганебным было жыццё тваё, і быў ты нялітасцівы да тых, каму патрэбная была абарона, і да тых, хто прасіў дапамогі, быў ты люты і жорсткі. Няшчасны благаў цябе, а ты не слухаў, і вушы твае былі закрытыя для плачу пакутных Маіх. Спадчыну сіротаў браў ты сабе і пускаў лісаў у вінаграднікі суседзяў сваіх. Ты адбіраў хлеб ад дзяцей і кідаў яго сабакам, і пракажонных Маіх, што жылі ў спакоі на пустках, славячы Мяне, ты выганяў на гасцінцы, і на зямлю Маю, з якое Я стварыў цябе, праліваў ты нявінную кроў».

І мовіў Чалавек у адказ: «І так рабіў я».

І зноў разгарнуў Бог кнігу жыцця Чалавека.

І сказаў Бог Чалавеку: «Заганным было жыццё тваё, і хараство, што Я паказаў табе, ты збэсціў, і добра, што Я схаваў, ты не заўважыў. На сценах твайго пакоя былі выявы куміраў, і з ложка тваіх распустаў ты падымаўся пад гукі флейтаў. Ты збудаваў сем алтароў грахам, за якія Я пакутаваў, ты еў тое, чаго не належыць есці, і на пурпур адзення твайго былі вышытыя тры знакі ганьбы. Твае стоды не з золата ці срэбра вечных, але з плоці смяротнай. Ты масціў іх валасы парфумамі і ўкладаў плады граната ім у рукі. Ты націраў іх ступні шафранам і расцілаў перад імі кілімы. Сурмою фарбаваў ты іх павекі і целы іх мазаў міраю. Ты падаў перад імі ніцма, і стальцы тваіх куміраў ззялі на сонцы. Ты паказваў сонцу сваю ганьбу і месяцу свой шал».

І мовіў Чалавек у адказ: «І так рабіў я».

І трэці раз разгарнуў Бог кнігу жыцця Чалавека.

І сказаў Бог Чалавеку: «Злом было жыццё тваё, і злом ты адказваў на дабро, і зламыснасцю на спагаду. Рукі, што кармілі цябе, ты зраніў, і грудзьмі, з якіх піў, ты пагарджаў. Той, хто нёс табе ваду, сыходзіў, пакутуючы ад смагі, і выгнаннікаў, што хавалі цябе ноччу ў сваіх жытлах, ты выдаваў яшчэ да світаньня. Вораг, што злітаваўся над табою, трапіў у тваю пастку, а сябра, што ішоў з табою, ты прадаў, і тым, хто даваў табе любоў, ты адказваў пажадай».

І мовіў Чалавек у адказ: «І так рабіў я».

І закрыў Бог кнігу жыцця Чалавека, і сказаў: «Сапраўды кажу, у пекла дарога табе. Проста ў пекла твая дарога».

І ўскрыкнуў Чалавек: «Не будзе гэтага!»

І спытаў Бог Чалавека: «Чаму гэтага не будзе? Чаму ты думаеш, што не ў пекла табе дарога?»

«Бо ў пекле я жыў заўсёды», — адказаў Чалавек.

І было маўчанне ў ДOME Суду.

І парушыў маўчанне Бог, і сказаў Чалавеку: «Бачу, што не магу Я адправіць цябе ў пекла. Сапраўды кажу, у рай дарога табе. Проста ў рай твая дарога».

І ўскрыкнуў Чалавек: «Не будзе гэтага!»

І спытаў Бог Чалавека: «Чаму гэтага не будзе? Чаму ты думаеш, што не ў рай табе дарога?»

«Бо ніколі і нідзе не мог уявіць я раю», — адказаў Чалавек.

І было маўчанне ў ДOME Суду.

НАСТАЎНІК МУДРАСЦІ

Яшчэ ў дзяцінстве поўніла яго дасканалая веда пра Бога, а калі ён зрабіўся юнаком, многія святыя, як і некаторыя дабрадзеійныя жанчыны з вольнага горада яго маленства, узрушана дзівіліся глыбокай мудрасці яго адказаў.

І калі бацькі далі яму адзенне і пярсцёнак сталасці, ён пацалаваў іх, і пакінуў іх, і пайшоў у свет, каб гаварыць свету пра Бога, бо тады было шмат такіх, што не ведалі Бога, альбо ведалі Яго дрэнна, альбо хвалілі неспраўдных багоў, тых, што жывуць у гаях і ніяк не клапацяцца пра сваіх прыхільнікаў.

І павярнуўся ён тварам да сонца, і рушыў у падарожжа басанож, бо бачыў, што так ходзяць святыя, і нес на пасе скураную кайстру і біклагу з абпаленае гліны.

І калі ішоў ён гасцінцам, яго напаўняла радасць дасканалае веда пра Бога, і ён нястомна ўзносіў Яму хвалу, і неўзабаве дасягнуў незнаёмых земляў, дзе было шмат гарадоў.

І прайшоў ён праз адзінаццаць гарадоў. І адны з тых гарадоў ляжалі ў далінах, другія месціліся на берагах вялікіх рэк, а іншыя стаялі на ўзвышшах. І ў кожным горадзе ён знаходзіў сабе вучня, што любіў яго і йшоў за ім, і вялікія натоўпы людзей з кожнага горада ішлі за ім, і веда пра Бога пашыралася па ўсёй той зямлі, і многія ўладары прынялі яе, а жрацы храмаў, дзе багомлілі стоды, убачылі, як сплыла палова паднашэнняў, і калі пачалі яны гучна біць у свае бубны, амаль ніхто не прыйшоў да іх з павамі і з ахвярным мясам, як вялося ў гэтых землях раней.

І чым больш людзей ішло за ім, і чым большым рабілася кола яго вучняў, тым хутчэй расла яго скруха. І не ведаў ён, чаму скруха яго бязмежная, бо ўвесь час

гаварыў ён пра Бога, поўны дасканалая веды пра Яго, якую Бог Сам даў яму.

Неяк пад вечар пакінуў ён адзінаццаты горад, што быў у Арменіі, і вучні яго і вялікая грамада людзей пайшлі за ім. І ўзышоў ён на гару, і сеў на камень, што ляжаў на гары, і сталі вучні вакол яго, і ўкленчыў натоўп у даліне.

І закрыў ён твар далонямі, і заплакаў, і запытаў сваё сэрца: «Як сталася так, што я поўны скрухі і страху, а кожны мой вучань — вораг, што прыходзіць апоўдні?» І сэрца мовіла ў адказ: «Бог напоўніў цябе дасканалая ведаю пра Яго, а ты перадаў гэтую веду іншым. Найкаштоўнейшы скарб ты падзяліў і непашыты хітон разарваў на кавалкі. Той, хто раздае мудрасць, рабуе сябе самога. Ён падобны да таго, хто аддае сваё багацце рабаўніку. Ці ж Бог не мудрэйшы за цябе? Хто ты такі, каб раздаваць таямніцу, якую раскрыў табе Бог? Калісьці я было багатым, а ты пазбавіў мяне багацця. Калісьці я бачыла Бога, а ты схаваў Яго ад мяне».

І ён зноў заплакаў, бо ведаў, што сэрца сказала яму праўду, што аддаў ён іншым дасканалую веду пра Бога і зрабіўся падобным да таго, хто чапляецца за Боскі падол, і чым больш тых, хто верыць у яго, тым меншая яго вера.

І сказаў ён сабе: «Я не буду больш гаварыць пра Бога. Той, хто раздае мудрасць, сам сябе рабуе».

І праз колькі гадзінаў вучні ягоныя падышлі да яго, нізка схіліся й мовілі: «Настаўніча, скажы нам пра Бога, бо маеш дасканалую веду пра Яго, і ніхто, апроч цябе, не валодае ёю».

І мовіў ён ім у адказ: «Я буду гаварыць вам пра ўсё, што ёсць у нябёсах і на зямлі, але пра Бога я не буду гаварыць вам. Ні цяпер, ні пасля не буду я гаварыць вам пра Бога».

І ўгневаныя, сказалі яны яму: «Ты прывёў нас у пустэльнію, каб мы слухалі цябе. Ты хочаш пакінуць неспатоленымі ўсіх, каго сабраў, каб ішлі за табой?»

І мовіў ён ім у адказ: «Я не буду гаварыць вам пра Бога».

І сказаў яму натоўп, наракаючы: «Ты прывёў нас у пустэльнію і не наталіў нас. Гавары нам пра Бога, прынясі нам спатолю».

Але ён не адказаў нічога, бо ведаў, што калі будзе гаварыць ім пра Бога, то раздасць сваё багацце.

І вучні ягонья пайшлі ад яго ў скрусе, і людзі вярнуліся ў свае дамы, а многія памерлі ў дарозе.

І застаўшыся сам, павярнуўся ён тварам да месяца, і рушыў у падарожжа, і ішоў, пакуль не мінула сем поўняў, і не размаўляў ні з кім, і нікому не адказваў. І калі мінула сёмая поўня, дайшоў ён да пустэльні, пустэльні Вялікай Ракі. І натрапіўшы на пячору, дзе некалі жытлаваў кентаўр, ён абраў яе сваім домам, і сплёў сабе кілім з трыснягу, каб спаць на ім, і зрабіўся пустэльнікам. І кожную хвіліну пустэльнік славіў Бога за тое, што мае яшчэ веда пра Яго і Ягоную дзівосную веліч.

Аднаго вечару, калі пустэльнік сядзеў ля пячоры, якую зрабіў сваім домам, заўважыў ён юнака са злосным і прыгожым тварам. Юнак праходзіў міма ў лахманах і з пустымі рукамі. Штовечар з пустымі рукамі юнак праходзіў міма, і штораціцы ён вяртаўся, несучы з сабой пурпуру і перлы, бо гэта быў злодзей, што рабаваў гандлярскія караваны.

І пустэльнік глядзеў на яго, і шкадаваў яго, аднак нічога не казаў. Бо ведаў, што той, хто скажа хоць слова, страціць веру.

І аднае раніцы, калі юнак вяртаўся, несучы з сабой пурпуру і перлы, ён спыніўся, і насупіўся, і тупнуў нагой па пяску, і сказаў пустэльніку: «Чаму ты так глядзіш на мяне, калі я праходжу міма? Што такое бачу я ў тваіх вачах? Ніхто раней не глядзеў на мяне так. Церні і трывога мне позірк твой».

І пустэльнік мовіў яму ў адказ: «Тое, што бачыш ты ў маіх вачах, — шкадаванне. Шкадаваннем завецца тое, што глядзіць на цябе з маіх вачэй».

І юнак пагардліва засмяяўся і злосна крыкнуў яму: «У мяне ёсць пурпура і перлы, у цябе ж няма нічога, апроч кіліма з трыснягу, каб спаць на ім. Як можаш ты шкадаваць мяне? Адкуль гэтае шкадаванне?»

«Я шкадую цябе, — адказаў пустэльнік, — бо ў цябе няма веды пра Бога».

«А ці каштоўная твая веда пра Бога?» — спытаў юнак і падышоў бліжэй да пячоры.

«Яна каштоўнейшая за ўсю пурпуру і перлы свету», — адказаў пустэльнік.

«І ў цябе яна ёсць?» — спытаў юнак і падышоў яшчэ бліжэй.

«Калісьці, — пачаў пустэльнік, — я меў дасканалую веда пра Бога. Аднак, неразважлівы, я аддаваў яе іншым і тым самым падзяліў яе. Але нават тая веда, якую я маю цяпер, даражэйшая мне за пурпуру і перлы».

І пачуўшы гэта, малады злодзей адкінуў прэч пурпуру і перлы, што нёс з сабой, і, дастаўшы вострую сталёвую шаблю, сказаў пустэльніку: «Зараз жа аддай мне веда пра Бога, альбо, клянуся, я заб'ю цябе! Бо чаму б не забіць мне таго, чый скарб большы за мой?»

І пустэльнік паціснуў плячыма, і сказаў: «Ці не лепей будзе мне пайсці ў далёкія палацы Бога і славіць Яго, чым жыць у гэтым свеце, не маючы веды пра Яго? Забі мяне, калі хочаш, але не аддам я табе веды пра Бога».

І малады злодзей уклечыў і пачаў маліць яго, аднак пустэльнік не стаў гаварыць з ім пра Бога, і не аддаў яму свайго скарбу, і злодзей падняўся і сказаў яму: «Хай будзе як хочаш. Я ж пайду ў Горад Сямі Грахоў, што за тры дні дарогі адсюль, і за маю пурпуру атрымаю я там асалоду, і за перлы мае куплю спатолу».

І падняў ён пурпуру і перлы, і пайшоў хуткім крокам.

І пустэльнік закрычаў да яго, і пайшоў за ім, і маліў яго. Тры дні ішоў ён за маладым злодзеем і заклікаў вярнуцца і не ўваходзіць у Горад Сямі Грахоў.

І час ад часу малады злодзей паварочваўся да пустэльніка, і клікаў яго, і казаў: «Ці аддасі ты мне веду пра Бога, каштоўнейшую за пурпуру і перлы? Як аддасі — не буду ўваходзіць у горад».

І нязменна пустэльнік адказваў яму: «Усё, што маю, дам табе, сабе пакінуўшы толькі адно, бо не дазволена мне аддаваць гэта».

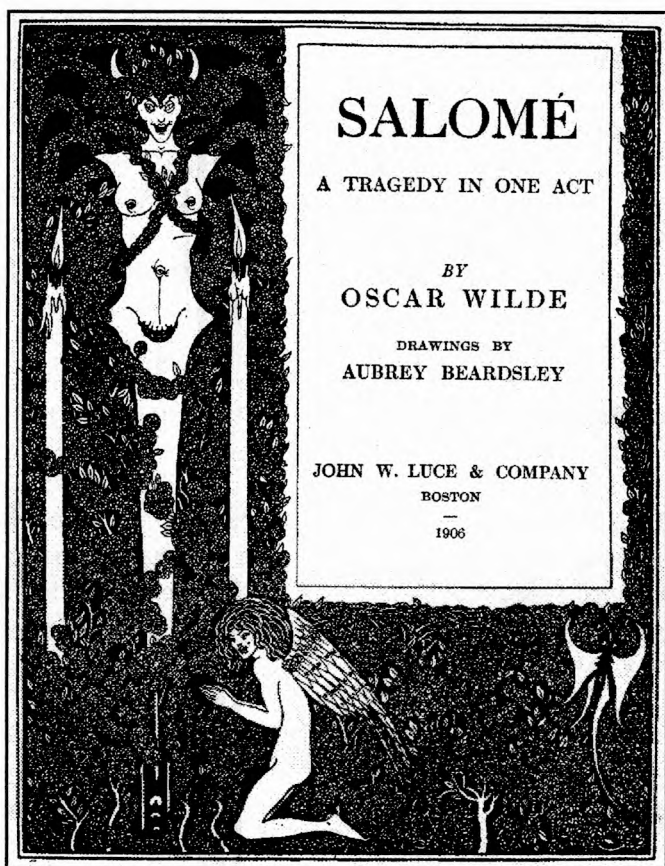
І на зыходзе трэцяга дня наблізіліся яны да ярка-чырвонае брамы Горада Сямі Грахоў. І смех людскі даносіўся з горада.

І малады злодзей засмяўся, і скіраваўся да брамы, каб увайсці. І як толькі пагрукаў ён у браму, пустэльнік пабег наперад, і ўхапіўся за прыпол яго адзення, і сказаў: «Выцягні рукі, і абдымі мяне, і прыцісні вуха да маіх вуснаў. Я дам табе тое, што засталася ў мяне ад веды пра Бога».

І малады злодзей спыніўся.

І тады пустэльнік аддаў яму веду пра Бога, і апусціўся на зямлю, і заплакаў, і густая цемрадзь схавала ад яго горад і маладога злодзея так, што болей не было іх бачна.

І лежачы і плачучы, пазнаў ён Таго, Хто стаяў перад ім, і ў Таго, Хто стаяў перад ім, ногі былі з медзі, а валасы былі як мяккі кужаль. І падняў Ён пустэльніка, і сказаў яму: «Раней меў ты дасканалую веду пра Бога. Цяпер будзеш мець дасканалую любоў Бога. Дык навішта ты плачаш?» І пацалаваў яго.

Обры Бёрдслі. Тытульны ліст для выдання п'есы

САЛАМЕЯ

п'еса ў адной дзеі

Пераклад з французскай

Майму сябру П'еру Луі

Дзейныя асобы:

ГРАД АНТЫПА, *тэтрарх* Гўдзэй*

ІЯКАНААН, *прарок*

Малады сірыец, *капітан варты*

ТЫГЕЛІН, *малады рымлянін*

Каанадакіец*

Нубіец*

Першы салдат

Другі салдат

Паж Градыяды

Габрэі, назарацяне* і іншыя

Раб

Нааман, *кат*

ГРАДЫЯДА, *жонка тэтрарха*

САЛАМЕЯ*, *дачака Градыяды*

Рабыні Саламеі

Сцэна ўяўляе вялікую галерэю ў палацы Града, якая выходзіць у бяседную залу. Салдаты абaperліся на край балкона. Справа — вялізная лесвіца. Злева, у глыбіні сцэны, — стары калодзеж са сценкамі з пазелянелае бронзы. Свеціць поўня.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Якая прыгожая сёння царэўна Саламея!

ПАЖ ГРАДЫЯДЫ. Зірніце на поўню. Якая яна dziўная... Яна нібы твар жанчыны, што ўстала з магілы і шукае мёртвых.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Вельмі dziўная. Яна нібы маленькая царэўна, ахутаная жоўтым флёрам. Яе срэбныя ногі падобныя да белых галубкоў. Яна быццам танчыць.

ПАЖ ГРАДЫЯДЫ. Яна як мёртвая жанчына. Яна рухаецца так павольна...

З бяседнай залы чуецца гоман.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Які вэрхал! Што за дзікія звяры там выюць?

ДРУГІ САЛДАТ. Габрэі. Яны заўжды так. Спрачаюцца пра сваю веру.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Нашто яны пра яе спрачаюцца?

ДРУГІ САЛДАТ. Не ведаю. Яны заўсёды так робяць... Фарысеі, напрыклад, сцвярджаюць, што анёлы ёсць, а садукеі* кажуць, што анёлаў няма.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Мне здаецца, вельмі бязглузда пра такое спрачацца.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Якая прыгожая сёння царэўна Саламея!

ПАЖ ІРАДЫЯДЫ. Ты ўвесь час глядзіш на яе. Ты глядзіш на яе занадта часта. Не трэба так глядзець на людзей. Гэта можа дрэнна скончыцца.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Яна вельмі прыгожая сёння.

ПЕРШЫ САЛДАТ. У тэтрарха змрочны твар.

ДРУГІ САЛДАТ. Так, змрочны.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Ён на штосьці глядзіць.

ДРУГІ САЛДАТ. Ён на кагосьці глядзіць.

ПЕРШЫ САЛДАТ. На каго?

ДРУГІ САЛДАТ. Не ведаю.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Якая царэўна бледная! Ніколі не бачыў яе такою бледнай! Яна падобная да адбітку белай ружы ў срэбным люстры.

ПАЖ ІРАДЫЯДЫ. Не трэба глядзець на яе. Ты пазіраеш на яе занадта часта!

ПЕРШЫ САЛДАТ. Ірадыяда налівае пітво тэтрарху.

КАПАДАКІЕЦ. Гэта царыца Ірадыяда вунь там, у чорнай мітры з безліччу перлінаў, з валасамі, што адліваюць сінечаю?

ПЕРШЫ САЛДАТ. Так, гэта Ірадыяда. Жонка тэтрарха.

ДРУГІ САЛДАТ. Тэтрарх надта любіць віно. Ён апантаны вінамі трох гатункаў. Першы — з Самафракійскай выспы, гэтае віно пурпуровае, як мантыя кесара.

КАПАДАКІЕЦ. Ніколі не бачыў кесара.

ДРУГІ САЛДАТ. Другі гатунак — з аднаго кіпрскага горада, гэтае віно жоўтае, нібы з золата.

КАПАДАКІЕЦ. Вельмі люблю золата.

ДРУГІ САЛДАТ. А трэці гатунак — віно сіцылійскае. Яно чырвонае, нібы кроў.

НУБІЕЦ. Багі маёй краіны вельмі любяць кроў. Двойчы на год мы прыносім ім у ахвяру юнакоў і цнатлівых дзяўчат, пяцьдзясят юнакоў і пяцьдзясят дзяўчат. Але гэтага, здаецца, мала, бо багі вельмі жорсткія да нас.

КАПАДАКІЕЦ. У маёй краіне цяпер няма багоў, рымляне выгналі іх. Некаторыя кажучь, што яны схаваліся ў гарах, але я не веру. Я сам прабавіў тры ночы ў гарах, шукаючы іх паўсюль. Урэшце я пачаў клікаць іх па імёнах, а яны не з'явіліся. Думаю, яны памерлі.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Габрэі шануюць бога, якога немагчыма пабачыць.

КАПАДАКІЕЦ. Гэтага я зразумець не магу.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Зрэшты, яны вераць толькі ў тое, што немагчыма пабачыць.

КАПАДАКІЕЦ. Гэта ўжо зусім бязглузда, як на мяне.

ГОЛАС ІЯКАНААНА. Ідзе за мною мацнейшы за мяне, і я не варты нават развязаць пасак абутку ягонага*. Калі ён прыйдзе, узрадуецца пустая зямля. Яна зацвіце лілеяй*. Вочы сляпых убачаць святло дня, вушы глухіх адкрыюцца...* Немаўля адшукае цмокавы логвішчы, і возьме ільвоў за грывы, і павядзе за сабою*.

ДРУГІ САЛДАТ. Скажы, каб ён змоўк. Ён заўсёды гаворыць нейкія глупствы.

ПЕРШЫ САЛДАТ. О не, гэта святы чалавек, да таго ж ён вельмі рахманы. Кожны дзень я прыношу яму ежу, і ён заўжды дзякуе мне.

КАПАДАКІЕЦ. Хто гэта?

ПЕРШЫ САЛДАТ. Прарок.

КАПАДАКІЕЦ. Як яго зваць?

ПЕРШЫ САЛДАТ. Іяканаан.

КАПАДАКІЕЦ. Адкуль ён прыйшоў?

ПЕРШЫ САЛДАТ. З пустэльні, дзе карміўся акры-
дамі* й дзікім мёдам. Ён меў вопратку з вярблюджага
воласу і скураны пас на паясніцы. Ягонае аблічча было
вельмі суворае. Вялікі натоўп ішоў за ім. У яго нават
былі вучні.

КАПАДАКІЕЦ. Пра што ён гаворыць?

ПЕРШЫ САЛДАТ. Мы ніколі не ведаем. Часам ён га-
ворыць жудасці, але зразумець яго немагчыма.

КАПАДАКІЕЦ. Можна яго пабачыць?

ПЕРШЫ САЛДАТ. Не. Тэтрарх не дазваляе.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Царэўна схавала твар за вее-
рам. Яе маленькія белыя рукі трапечуцца, як галубы,
што ляцяць да свайго дамка. Яны падобныя да белых
матылькоў. Яны зусім як белыя матылькі.

ПАЖ ІРАДЫЯДЫ. Ды што ж ты робіш? Навошта
глядзіш на яе? Не трэба на яе глядзець... Гэта можа дрэн-
на скончыцца.

КАПАДАКІЕЦ (*паказваючы на калодзеж*). Якая
дзіўная вязніца!

ДРУГІ САЛДАТ. Гэта стары калодзеж.

КАПАДАКІЕЦ. Стары калодзеж? Гэта ж вельмі
шкодзіць здароўю.

ДРУГІ САЛДАТ. О не. Да прыкладу, брат тэтрарха,
ягоны старэйшы брат, першы муж царыцы Ірадыяды,
праседзеў там дванаццаць гадоў і не памёр. Урэшце да-
вялося яго задушыць.

КАПАДАКІЕЦ. Задушыць? І хто ж насмеліўся зрабіць
гэта?

ДРУГІ САЛДАТ (*паказваючы на ката, вялікага му-
рына*). Ён, Нааман.

КАПАДАКІЕЦ. І ён не зба-
яўся?

ДРУГІ САЛДАТ. О не. Тэт-
рарх паслаў яму пярсцёнак.

КАПАДАКІЕЦ. Які пярсцё-
нак?

ДРУГІ САЛДАТ. Пярсцё-
нак смерці. Таму і не збаяўся.

КАПАДАКІЕЦ. Аднак гэта
жахліва — задушыць цара.

ДРУГІ САЛДАТ. Чаму? У ца-
ра такая ж шыя, як у астатніх.

КАПАДАКІЕЦ. Мне здаец-
ца, гэта жажліва.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Царэў-
на ўстае! Яна падымаецца з-за
стала! Які ў яе маркотны твар!

О, яна ідзе сюды! Так, яна ідзе да нас. Якая яна блед-
ная... Ніколі не бачыў яе такою бледнаю...

ПАЖ ІРАДЫЯДЫ. Не глядзі на яе. Малю цябе,
не глядзі на яе.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Яна нібы голуб, што заблукаў
у небе... быццам нарцыс, што дрыжыць на ветры... Яна
падобная да срэбнае кветкі.

Уваходзіць Саламея.

САЛАМЕЯ. Я там не застануся. Я не магу застацца.
Чаму тэтрарх увесь час пазірае на мяне сваімі кратовымі
вачыма з-пад дрыготкіх павекаў?.. Дзіўна, што муж мае
маці так на мяне глядзіць. Не ведаю, што гэта значыць.
Зрэшты... не, ведаю...

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Вы пакінулі балъ, царэўна?

САЛАМЕЯ. Якое свежае тут паветра! Урэшце мож-
на ўздыхнуць! Там, унутры, габрэі з Ерусаліма, што

*Поўня ў вобразе жанчыны.
Франтыспіс*

сварацца праз свае бязглуздыя абрады, і варвары, што ўсё п'юць, заліваючы горла віном, і грэкі са Смірны* з нафарбаванымі вачыма, нарумяненымі шчокамі й завітымі валасамі, і егіпцяне, маўклівыя, хітрыя, з пазногцямі бы з нефрыту, у рудых строях, і рымляне, грубыя, нязграбныя непрыстойнікі. О! Як я ненавіджу рымлянаў! Плебеі, што прыкідваюцца высакароднымі.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Вы не хочаце сесці, царэўна?

ПАЖ ІРАДЫЯДЫ. Навошта з ёй гаворыць? Навошта глядзець на яе?.. О, гэта дрэнна скончыцца...

САЛАМЕЯ. Як прыемна глядзець на поўню! Яна падобная да грошыка. Яна нібыта маленькая срэбная кветка. Яна халодная і беззаганная, гэтая поўня... Я ўпэўненая, што яна цнатлівая. Гэта прыгажосць цноты... Так, яна цнатлівая. Яна ніколі не ведала ганьбы. Яна не аддавалася мужчынам, у адрозненне ад іншых багіняў.

ГОЛАС ІЯКАНААНА. Ён прыйшоў, Уладар! Ён прыйшоў, Сын Чалавечы! Кентаўры схаваліся ў рэках, а сірэны пакінулі плыні і спяць пад лісцём у лясах.

САЛАМЕЯ. Хто гэта крычаў?

ДРУГІ САЛДАТ. Гэта прарок, царэўна.

САЛАМЕЯ. Ах, прарок! Той самы, якога баіцца тэтрарх?

ДРУГІ САЛДАТ. Не ведаю, царэўна. Гэта прарок Іяканаан.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Хочаце, каб я праводзіў вас, царэўна? У садзе вельмі прыгожа.

САЛАМЕЯ. Ён гаворыць гнюснасці пра маю маці, так?

ДРУГІ САЛДАТ. Мы ніколі не разумеем, што ён гаворыць, царэўна.

САЛАМЕЯ. Так, ён гаворыць пра яе жудасці.

РАБ. Царэўна, тэтрарх просіць вас вярнуцца на баль.

САЛАМЕЯ. Я не пайду.

МАЛАДЫ СІРЬЕЦ. Прабачце, царэўна, але калі вы не пойдзеце, гэта можа дрэнна скончыцца.

САЛАМЕЯ. Ён стары, гэты прарок?

МАЛАДЫ СІРЬЕЦ. Царэўна, вам лепей вярнуцца. Дазвольце мне праводзіць вас.

САЛАМЕЯ. Гэты прарок... ён стары?

ПЕРШЫ САЛДАТ. Не, царэўна, ён досыць малады.

ДРУГІ САЛДАТ. Хто ведае?.. Некаторыя кажуць, што гэта Ілля*.

САЛАМЕЯ. Хто такі Ілля?

ДРУГІ САЛДАТ. Старавечны прарок гэтай краіны, царэўна.

РАБ. Што мне перадаць тэтрарху ад царэўны?

ГОЛАС ІЯКАНААНА. Не цешся, зямля Палестынская, што зламаўся бізун у руцэ таго, хто нявечыў цябе. Бо з роду змеевага выйдзе васіліск*, і той, хто народзіцца ад яго, будзе жэрці птахаў.

САЛАМЕЯ. Які дзіўны голас! Я хачу гаварыць з ім.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Баюся, гэта немагчыма, царэўна. Тэтрарх не хоча, каб з ім гаварылі. Ён нават першасвятару забараніў з ім размаўляць.

САЛАМЕЯ. Я хачу з ім гаварыць.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Гэта немагчыма, царэўна.

САЛАМЕЯ. Я хачу.

МАЛАДЫ СІРЬЕЦ. Вам сапраўды лепш вярнуцца на баль, царэўна.

САЛАМЕЯ. Прывядзіце прарока.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Мы не насмелімся, царэўна.

САЛАМЕЯ (*набліжаючыся да калодзежа і зазіраючы ў яго*). Як там чорна! Гэта, пэўна, жахліва — сядзець у такой чорнай яміне! Нібы ў магіле... (*да салдатаў*). Вы не чулі мяне? Выведзіце яго адтуль. Я хачу яго бацьць.

ДРУГІ САЛДАТ. Малю вас, царэўна, не прасіце нас пра гэта.

САЛАМЕЯ. Вы змушаеце мяне чакаць.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Царэўна, нашыя жыцці належаць вам, але выканаць ваш загад мы не можам. Да таго ж не да нас трэба з гэтым звяртацца.

САЛАМЕЯ (*гледзячы на маладога сірыйца*). А-а!

ПАЖ ПРАДЫЯДЫ. Ох, што ж будзе? Я ўпэўнены, будзе няшчасце.

САЛАМЕЯ (*падыходзячы да маладога сірыйца*). Ты ж зробіш гэта для мяне, Наработ? Ты зробіш гэта для мяне? Я заўсёды была да цябе добрай. Няўжо ты не зробіш гэтага для мяне? Я толькі хачу зірнуць на яго, на гэтага дзіўнага прарока. Пра яго столькі казалі. Я часта чула, як тэтрарх гаворыць пра яго. Я думаю, ён, тэтрарх, яго баіцца. Упэўненая, што баіцца... І ты таксама, Наработ, таксама баішся яго?

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Я не баюся яго, царэўна. Я не баюся нікога. Але тэтрарх забараніў здымаць века з калодзежа.

САЛАМЕЯ. Ты зробіш гэта для мяне, Наработ, а заўтра, калі я ў сваім паланкіне буду мінаць браму, ля якой гандлююць фігуркамі куміраў, я кіну табе маленькую кветку, маленькую зялёную кветку.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Царэўна, я не магу, не магу...

САЛАМЕЯ (*смеючыся*). Ты зробіш гэта для мяне, Наработ. Ты цудоўна ведаеш, што зробіш гэта для мяне. А заўтра, калі я ў сваім паланкіне буду мінаць мост, на якім гандлююць фігуркамі куміраў, я зірну на цябе праз кісейны вэлюм, я падарую табе позірк, Наработ, я табе ўсміхнуся, магчыма... Зірні на мяне, Наработ. Зірні на мяне. Ах, ты цудоўна ведаеш, што праз імгненне зробіш тое, чаго я прашу. Ты ж добра ведаеш гэта... І я таксама добра гэта ведаю.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ (*робячы знак трэцяму салдату*). Прывядзі прарока. Царэўна Саламея жадае бачыць яго.

САЛАМЕЯ. Ах!..

ПАЖ ГРАДЫЯДЫ. О, якая дзіўная поўня! Здаецца, рука мёртвай захінае яе саванам.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Вельмі дзіўная поўня. Здаецца, гэта царэўна з бурштынавымі вачыма. Яна смяецца, нібы царэўна, праз кісейныя аблогі.

З калодзежа з'яўляецца прарок. Саламея глядзіць на яго і падаецца назад.

ІЯКАНААН. Дзе той, келіх чыіх гнюснасцяў перапоўніўся? Дзе той, што ў срэбным строі згіне аднойчы перад усім народам?* Скажыце яму, каб прыйшоў і пачуў голас таго, хто лямантуе і ў пустэльных*, і ў палацах.

САЛАМЕЯ. Пра каго ён кажа?

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Гэта ніколі не вядома, царэўна.

ІЯКАНААН. Дзе тая, што, убачыўшы выявы мужчынаў на мурах, абліччы халдэяў, маляваныя фарбамі, аддалася пажадзе вачэй сваіх і адправіла пасланцоў у зямлю Халдэйскую*?

САЛАМЕЯ. Гэта пра маю маці ён кажа.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. О не, царэўна.

САЛАМЕЯ. Так, пра маю маці.

ІЯКАНААН. Дзе тая, што аддавалася ўладарам асірыйскім, якія мелі тальмахі на паясніцах і на галовах рознакаляровыя тыяры? Дзе тая, што аддавалася юнакам егіпецкім, якія мелі льяныя строі, гіяцынтавыя аздобы, чые шчыты з золата і шаломы са срэбра і чые целы такія моцныя?* Скажыце ёй, каб устала з ложка распустаў сваіх, з ложка кровазмяшэння, каб пачуць словы таго, хто пракладае дарогу Уладару, і раскаяцца ў грахах сваіх. І хоць не раскаецца яна ніколі, застаўшыся з брыдотай сваёй, скажыце ёй, каб прыйшла, бо ідзе Уладар, і веялка яго ў рупцэ ягонаі*.

САЛАМЕЯ. Ды ён жахлівы, жахлівы!

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Не застайцеся тут, царэўна, прашу вас.

Вочы Града

САЛАМЕЯ. Асабліва страшныя гэтыя вочы. Яны нібы чорныя дзіркі, выпаленыя паходнямі на тырскіх габеленах. Яны нібы чорныя пячоры, дзе жытлююць цмокі, чорныя пячоры Егіпта, дзе цмокі знайшлі сабе сцоўню. Яны як чорныя азёры, усхваляваныя прывіднай поўняй... Ён будзе гаварыць яшчэ?

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Не заставайцеся тут, царэўна. Прашу вас, не заставайцеся тут.

САЛАМЕЯ. Які ж ён худы! Ён падобны да вытанчанай фігуркі са слановай косці. Ён як статуэтка са срэбра. Я ўпэўненая, ён беззаганны, як поўня. Ён як срэбны прамень. Ягонае цела, пэўна, халоднае, як слановая косць... Я хачу разгледзець яго зблізку.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Не, царэўна, не!

САЛАМЕЯ. Мне трэба паглядзець на яго зблізку.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Царэўна! Царэўна!

ІЯКАНААН. Што за жанчына глядзіць на мяне? Я не хачу, каб яна мяне разглядала. Чаму яна глядзіць на мяне залатымі вачыма з-пад залацістых павекаў? Не ведаю, хто яна. І не хачу ведаць. Скажыце ёй, каб сышла. Не з ёй я хачу гаварыць.

САЛАМЕЯ. Я Саламея, дачка Градыяды, царэўна іўдзейская.

ІЯКАНААН. Прэч, дачка Вавілона! Не набліжайся да боскага абранніка! Твая маці напоўніла зямлю беззаконнем, і лямант пра грахі яе дасягнуў вушэй Госпада.

САЛАМЕЯ. Гавары яшчэ, Іяканаан. Твой голас п'яніць мяне.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Царэўна! Царэўна! Царэўна!

САЛАМЕЯ. Ну гавары ж, гавары яшчэ, Іяканаан, і скажы мне, што я мушу рабіць.

ІЯКАНААН. Не набліжайся, дачка Садома, схавай твар пад вэлюмам і, пасыпаючы галаву попелам, ідзі ў пустэльнію шукаць Сына Чалавечага.

САЛАМЕЯ. Хто ён, гэты Сын Чалавечы? Ён такі ж гожа, як ты, Іяканаан?

ІЯКАНААН. Прэч, прэч! Я чую, як у палацы б'е крыламі анёл смерці.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Царэўна, я малю вас вярнуцца!

ІЯКАНААН. Анёле Гасподні, што робіш ты тут са сваім мячом? Каго шукаеш у гэтым агідным палацы?.. Дзень, калі згіне нехта ў срэбным строі, яшчэ не прыйшоў.

САЛАМЕЯ. Іяканаан!

ІЯКАНААН. Хто гэта?

САЛАМЕЯ. Іяканаан! Я закаханая ў тваё цела. Тваё цела белае, нібы лілея на поплаве, дзе ніколі не бываў касец. Яно белае, як снягі, што ляжаць у гарах Іўдзеі і сыходзяць у лагчыны. Ружы ў садзе царыцы Аравійскай не такія белыя, як тваё цела. Ні ружы ў садзе царыцы Аравійскай, ні ступы ранішняе заранкі, што крочыць па лісці, ні ўлонне поўні, што спачывае на ўлонні мора... Няма ў свеце нічога бялейшага за тваё цела. Дазволь мне крануць тваё цела!

ІЯКАНААН. Прэч, дачка Вавілона! Праз жанчыну ўсё зло на свеце! Не размаўляй са мною. Я не хачу цябе слухаць. Я не слухаю нічыхі словаў, апроч Гасподніх.

САЛАМЕЯ. Тваё цела брыдкае. Яно нібы цела пракажонага. Яно як сцяна, пад тынкам якой поўзаюць гады і гняздуюцца скарпіёны. Яно як труна вапнаваная, поўная гідоты. Яно пачварнае, пачварнае, тваё цела!.. У валасы твае я закаханая, Іяканаан. Яны як гронкі вінаграду, чорнага вінаграду, што расце ў вінаградніках Эдома*, на зямлі эдамітаў. Твае валасы нібыта ліванскія кедры, высокія ліванскія кедры, што даюць цень ільвам і рабаўнікам, якія пасярод дня шукаюць схову. Доўгія чорныя ночы, ночы, калі поўня не паказваецца і зоры баяцца свяціць, не такія чорныя. Маўчанне, што жыве ў лясх, не такое чорнае. Няма

ў свеце нічога чарнейшага за твае валасы... Дазволь мне крануць твае валасы!

ІЯКАНААН. Прэч, дачка Садома! Не чапай мяне. Не пагань храму Гасподняга!

САЛАМЕЯ. Твае валасы мярзотныя. Яны ў брудзе і пыле. Яны ляжаць на тваёй галаве як цярновы вянок. Яны нібы кубло чорных змеяў, што абвінаюць тваю шыю. Не люблю тваіх валасоў... У вусны твае я закаханая, Іяканаан. Твае вусны як пунсовая стужка на вежы са слановай косці. Твае вусны нібы плод граната, разрэзаны нажом са слановай косці. Кветкі граната, што цвітуць у тырскіх* садах, чырванеюць больш, чым ружы, і ўсё ж не такія чырвоныя. Ярасць трубаў, што абвяшчаюць прыбыццё цароў і застрашваюць ворагаў, не такая чырвоная. Твае вусны чырванейшыя за ногі тых, хто топча вінаград, сок здабываючы. Яны чырванейшыя за лапкі галубоў, што жывуць у храмах і кормяцца са святарскіх рук. Яны чырванейшыя, чым ногі таго, хто вярнуўся з лесу, забіўшы льва і пабачыўшы залацістых тыграў. Твае вусны як гронка каралаў, якія знаходзяць рыбакі ў марскіх глыбінях і захоўваюць для ўладароў!.. Яны як кінаваара, якія здабываюць маавіцяне ў капальнях Маава* і якую адбіраюць ад іх уладары. Яны як лук персідскага цара, расфарбаваны кінаваараю і караламі ўпрыгожаны. Няма ў свеце нічога чырванейшага за твае вусны... Дазволь мне пацалаваць твае вусны.

ІЯКАНААН. Ніколі, дачка Вавілона! Дачка Садома, ніколі!

САЛАМЕЯ. Я пацалую твае вусны, Іяканаан. Я пацалую твае вусны.

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Царэўна, царэўна, ты як букет міры, ты галубка з галубак, не глядзі на гэтага чалавека, не глядзі на яго! Не кажы яму такіх словаў! Я іх не вытрымаю... Царэўна, царэўна, не кажы яму гэтага!

САЛАМЕЯ. Я пацалую твае вусны, Іяканаан.

Паўлінавая спадніца

МАЛАДЫ СІРЫЕЦ. Ах! (*забівае сябе і падае паміж Саламеяй і Іяканаанам*).

ПАЖ ІРАДЫЯДЫ. Малады сірыец забіў сябе! Малады капітан забіў сябе! Ён забіў сябе, той, хто быў маім сябрам! Калісьці я падараваў яму скрыначку з парфумамі і срэбныя завушніцы, і вось цяпер ён мёртвы! О! Ці ж не прарочыў я, што будзе дрэнна?.. Я сам казаў пра гэта, і так і здарылася. Я добра ведаў, што поўня прарочыць смерць, але не ведаў, хто быў тым, каго яна абрала. Ах! Чаму я не схаваў яго ад поўні? Калі б я схаваў яго ў пячоры, поўня не ўбачыла б яго.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Царэўна, малады капітан толькі што забіў сябе.

САЛАМЕЯ. Дазволь мне пацалаваць твае вусны, Іяканаан.

ІЯКАНААН. І ты не баішся, дачка Ірадыяды? Ці ж не табе я казаў, што чую, як у палацы б'е крыламі анёл смерці, і ці ж не з'явіўся гэты анёл?

САЛАМЕЯ. Дазволь мне пацалаваць твае вусны.

ІЯКАНААН. Дачка чужаложніцтва, толькі адзін чалавек зможа ўратаваць цябе. Гэта той, пра каго я табе казаў. Шукай яго. Ён у чоўне на моры Галілейскім гаворыць са сваімі вучнямі. Укленчы на беразе мора і кліч яго па імені. Калі ён прыйдзе да цябе, а ён прыходзіць да ўсіх, хто кліча яго, падай на зямлю да ног ягоных і прасі яго дараваць грахі твае.

САЛАМЕЯ. Дазволь мне пацалаваць твае вусны.

ІЯКАНААН. Праклён табе, дачка блудадзейкі, пра-клён табе.

САЛАМЕЯ. Я пацалую твае вусны, Іяканаан.

ІЯКАНААН. Не жадаю бачыць цябе. Ты выклятая, Саламея, ты выклятая (*спускаецца ў калодзеж*).

САЛАМЕЯ. Я пацалую твае вусны, Іяканаан, я пацалую твае вусны.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Трэба прыбраць адсюль труп. Тэт-рарх любіць бачыць мёртвымі толькі тых, каго забіў сам.

ПАЖ ІРАДЫЯДЫ. Ён быў мне братам, ён быў для мяне больш чым братам. Я падараваў яму скрыначку з парфумама і агатавы пярсцёнак, які ён заўжды насіў. Вечарамі мы хадзілі берагам ракі, і ў цені мігдалавых дрэваў ён апавядаў мне пра сваю краіну. Ён заўсёды гаварыў вельмі ціха. Ягоны голас нагадваў гукі флейты. Ён любіў глядзець у воды ракі. Я заўжды дакараў яго за гэта.

ДРУГІ САЛДАТ. Правільна, труп трэба схаваць. Нельга, каб яго ўбачыў тэт-рарх.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Тэтрарх сюды не прыйдзе. Ён ніколі не выходзіць у галерэю. Ён занадта баіцца пра-рока.

Уваходзяць Ірад, Ірадыяда і ўсе прыдворныя.

ІРАД. Дзе Саламея? Дзе царэўна? Чаму яна не вярнулася на баль, як я загадаў? Ах, вось яна!

ІРАДЫЯДА. Не трэба глядзець на яе. Вы ўвесь час гледзіце на яе.

ІРАД. Поўня вельмі дзіўная сёння. Дзіўная, праўда? Нібы апантаная жанчына, апантаная жанчына, што ходзіць, паўсюль шукаючы сабе каханкаў. І яна голая. Яна зусім голая. Хмары хочуць адзець яе, але яна не жадае. Яна хістаецца паміж хмарамі, як захмялелая жанчына... Я ўпэўнены, яна шукае каханкаў... Праўда, яна хістаецца, як захмялелая жанчына? Яна падобная да апантанай жанчыны, ці не так?

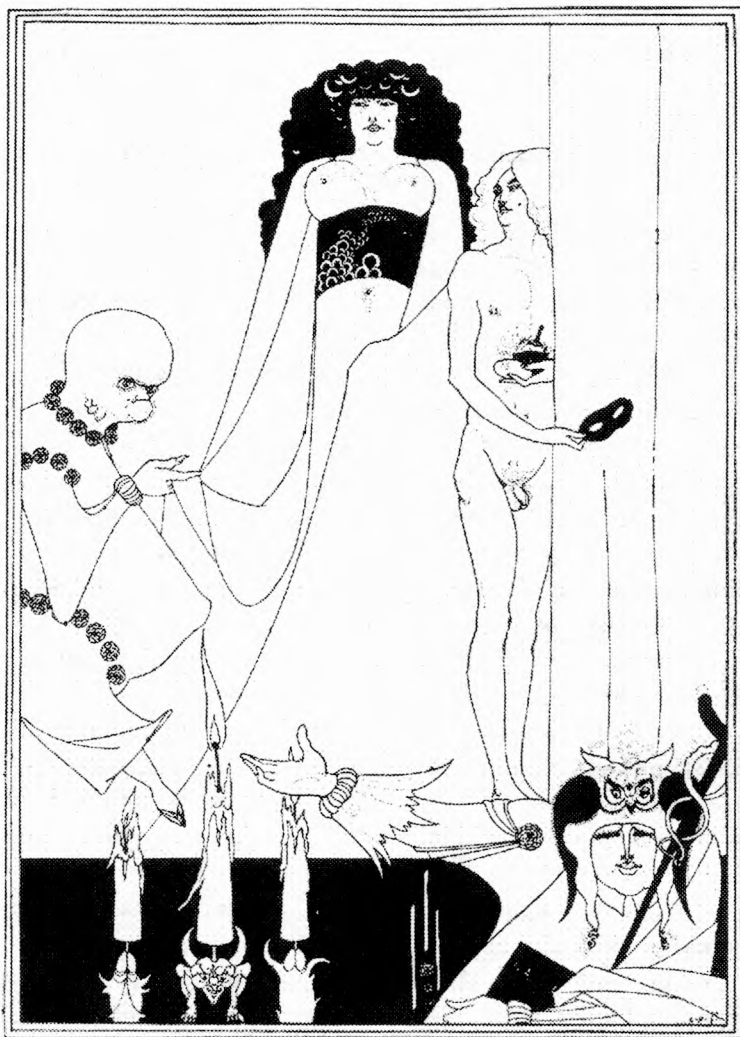
ІРАДЫЯДА. Не. Поўня падобная да поўні, і больш ні да чаго. Вернемся... Вам няма чаго тут рабіць.

ІРАД. Я застануся! Манасія, пасцялі тут кілімы. Няхай запаліць паходні, прынясуць сталы са слановае косці і сталы з яспісу. Паветра тут дзівоснае. Я вып'ю яшчэ віна з маімі гасцямі. Пасланцоў кесара трэба ўшанаваць.

ІРАДЫЯДА. Не дзеля іх вы тут застаяцеся.

ІРАД. Так, паветра чароўнае. Хадзем, Ірадыяда, госці чакаюць нас. Ах! Я паслізнуўся! Я паслізнуўся на крыві! Гэта дрэнны знак. Гэта вельмі дрэнны знак. Чаму тут кроў?.. І гэты труп... што ён тут робіць? Ці не думаеце вы, што я, нібы цар егіпецкі, не ўяўляю сабе балявання без таго, каб не паказаць гасцям труп? Зрэшты, хто гэта? Я не магу яго разгледзець.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Гэта наш капітан, уладару. Малады сірыец, якога вы зрабілі капітанам усяго тры дні таму.

Выход Градыяды

ІРАД. Я не загадваў яго забіваць.

ДРУГІ САЛДАТ. Ён сам сябе забіў, уладару.

ІРАД. Але чаму? Я ж зрабіў яго капітанам!

ДРУГІ САЛДАТ. Мы не ведаем, уладару. Але ён сам забіў сябе.

ІРАД. Дзіўна. Я думаў, што сябе забіваюць толькі рымскія філосафы. Ці не праўда, Тыгелін, што ў Рыме філосафы забіваюць сябе?

ТЫГЕЛІН. Так, ёсць у Рыме тыя, што забіваюць сябе. Яны завуць сябе стойкамі*. Яны вельмі грубыя. Зрэшты, гэта бязглуздыя людзі. Прынамсі, я думаю, што яны бязглуздыя.

ІРАД. Я згодны з табою. Забіваць сябе — бязглузда.

ТЫГЕЛІН. У Рыме з іх усе смяюцца. Імператар напісаў на іх сатыру. Яе паўсюль дэкламуюць.

ІРАД. Ха-ха! Сатыру? Кесар — надзвычайны чалавек. Ён можа ўсё... Дзіўна, што ён наважыўся забіць сябе, гэты малады сірыец. Мне яго шкада. Так, мне вельмі яго шкада. Бо ён быў прыгожы. Нават вельмі прыгожы. У яго быў ласкавы позірк. Памятаю, я бачыў яго, калі ён пяшчотна глядзеў на Саламею. Дарэчы, мне тады падалося, што ён глядзіць на яе больш, чым дазволена.

ІРАДЫЯДА. Ёсць і іншыя, што глядзяць на яе больш, чым дазволена.

ІРАД. Ягоны бацька быў царом... Я выгнаў яго з яго нага царства. А ягоную маці, царыцу, вы зрабілі рабыняю, Ірадыяда. І значыць, ён быў тут госцем. Вось чаму я паставіў яго камандаваць вартай. Мне шкада, што ён памёр... Так, а чаму вы пакінулі труп тут? Прыбраць яго адсюль!.. Не хачу яго бачыць... Прыбрацьце...

Цела выносяць.

Тут халодна. І вецер дзьме. Дзьме вецер, праўда?

ІРАДЫЯДА. Ды не. Тут няма ветру.

ІРАД. Не, тут вецер... Я чую нейкія гукі... быццам хтосьці б'е крыламі, вялізнымі крыламі... Вы не чуеце?

ІРАДЫЯДА. Нічога не чую.

ІРАД. А я больш не чую самога сябе. А гэта чую. Гэта канечне вецер. Усё, сціхла. Не, вось зноў... Няўжо вы не чуеце? Гук акурат такі, быццам нехта б'е крыламі.

ІРАДЫЯДА. Кажу ж вам, нічога такога. Вы хворы. Вернемся.

ІРАД. Я не хворы. Хто хворы, дык гэта ваша дачка. Яна выглядае вельмі хвораю, ваша дачка. Ніколі не бачыў яе такою бледнай.

ІРАДЫЯДА. Я прасіла вас не глядзець на яе.

ІРАД. Віна мне!

Прыносяць віно.

Саламея, выпіце віна са мною. У мяне выдатнае віно. Яго даслаў мне сам кесар. Змачыце ім вашыя чырвоныя вусны, а потым я вып'ю гэты келіх.

САЛАМЕЯ. Я не адчуваю смагі, тэттарх.

ІРАД. Вы чуеце, як яна мне адказвае, ваша дачка?

ІРАДЫЯДА. Думаю, яна гаворыць слухна. Навошта вы ўвесь час гледзіце на яе?

ІРАД. Прынясіце пладоў.

Прыносяць плады.

Саламея, з'ешце гэты плод разам са мною. Я з радасцю пагляджу, як вы ўкусіце яго сваімі маленькімі зубкамі. Адкусіце ад яго кавалачак, а я з'ем астатняе.

САЛАМЕЯ. Я не адчуваю голаду, тэттарх.

ІРАД (*да Ірадыяды*). Вось як вы яе выхавалі, вашу дачку.

ІРАДЫЯДА. Мая дачка і я — мы абедзве з царскага роду. Што да цябе, то твой дзед сцярог вярблюдаў і да таго ж быў рабаўніком!

ПРАД. Хлусня!

ПРАДЫЯДА. Ты цудоўна ведаеш, што гэта праўда.

ПРАД. Саламея, сядзь са мною, вось тут, на месца твае маці.

САЛАМЕЯ. Я не адчуваю стомы, тэтрарх.

ПРАДЫЯДА. Вы цудоўна бачыце, што яна думае пра вас.

ПРАД. Прынясіце... чаго я хацеў? Не ведаю. А, успомніў...

ГОЛАС ІЯКАНААНА. Час прыйшоў! Усё, што я прадказваў, здзейснілася — так кажа Госпад. Прышоў дзень, пра які гаварыў я!

ПРАДЫЯДА. Скажыце, каб ён змоўк. Не жадаю чуць ягонага голасу. Гэты чалавек заўжды абражае мяне.

ПРАД. Ён не сказаў пра вас нічога абразлівага. Да таго ж гэта найвялікшы прарок.

ПРАДЫЯДА. Я не веру ў існаванне прарокаў. Ці ж можа хто-небудзь казаць пра тое, што будзе? Гэтага ніхто не ведае. Да таго ж ён мяне заўжды зневажае. І я думаю, вы баіцеся яго... Ды што там, я ўпэўненая, што вы яго баіцеся.

ПРАД. Я яго не баюся. Я нікога не баюся.

ПРАДЫЯДА. Але, вы баіцеся яго. А калі не, дык чаму вы не аддаяце яго габрэям, якія вось ужо шэсць месяцаў просяць вас пра гэта?

ПЕРШЫ ГАБРЭЙ. Сапраўды, уладару, будзе лепей, калі вы аддасце яго нам.

ПРАД. Досыць пра гэта. Мой адказ вам вядомы. Я не жадаю яго вам аддаваць. Гэта чалавек, які бачыў Бога.

ПЕРШЫ ГАБРЭЙ. Але гэта немагчыма. Ніхто не бачыў Бога з часоў Іллі-прарока. Ілля быў апошні, хто бачыў Яго. Цяпер Бог не дае сябе ўбачыць. Ён тоіцца. І таму вялікія ліхоты напаткалі краіну.

ДРУГІ ГАБРЭЙ. Зрэшты, невядома, ці сапраўды прарок Ілля бачыў Бога. Тое, што ён бачыў, было хутчэй ценем Бога.

ТРЭЦІ ГАБРЭЙ. Бог ніколі не тоіцца. Ён ёсць заўжды і ва ўсім. Бог існы і ў зле, і ў дабры.

ЧАЦВЕРТЫ ГАБРЭЙ. Не варта гаварыць такога. Гэта вельмі небяспечная думка. Яна прыйшла з александрыіскіх школаў, дзе навучаюць грэцкай філасофіі. А ўсе грэкі — бязбожнікі. Ім нават не робяць абразання.

ПЯТЫ ГАБРЭЙ. Немагчыма спазнаць намеры Бога, бо дарогі Ягоня нязведныя. Можа быць, тое, што мы заведем дабром, — зло, а тое, што заведем злом, — дабро. Ведаць штосьці дакладна немагчыма. Трэба скарыцца. Бог надта магутны. Ён у імгненне знішчыць і слабых, і моцных. Яго не турбуе нічога.

ПЕРШЫ ГАБРЭЙ. Гэта праўда. Бог жахлівы. Ён знішчае і слабых, і моцных гэтак жа лёгка, як таўкуць зерне ў ступцы. Але гэты чалавек ніколі не бачыў Бога. Ніхто не бачыў Бога з часоў Іллі-прарока.

ПРАДЫЯДА. Скажыце ім змоўкнуць. Яны мне надакучылі.

ПРАД. Але я чуў, нібыта Іяканаан і ёсць ваш Ілля-прарок.

ПЕРШЫ ГАБРЭЙ. Гэтага не можа быць. З часоў Іллі-прарока прайшло больш за трыста гадоў.

ПРАД. Ёсць тыя, хто сцвярджае, што ён Ілля.

НАЗАРАЦЯНІН. Я ўпэўнены, што гэта Ілля.

ПЕРШЫ ГАБРЭЙ. О не, гэта не Ілля.

ГОЛАС ІЯКАНААНА. Дзень прыйшоў, дзень Гасподні, і я чую ў гарах крокі таго, хто будзе Збаўцам свету.

ПРАД. Што гэта значыць — Збаўца свету?

ТЫГЕЛІН. Гэта адзін з тытулаў кесара.

ПРАД. Але кесар не збіраецца ў Іўдзею. Учора я атрымаў ліст з Рыма, і там пра гэта нічога не было. А ты, Тыгелін, ты ж быў у Рыме ўзімку, ты нічога пра гэта не чуў?

ТЫГЕЛІН. Я не чуў, каб пра такое гаварылі. Я толькі згадаў тытул. Гэта адзін з тытулаў кесара.

Саламея і яе маці Градьяда

ІРАД. Кесар не можа прыехаць. Ён жа хворы на падагру. Кажуць, ногі ў яго зрабіліся як у слана. Да таго ж інтарэсы дзяржавы... Той, хто Рым пакідае, страчвае Рым. Ён не прыедзе. Зрэшты, кесар — уладар, ён прыедзе, калі захоча. Але не думаю, што гэта адбудзецца.

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Не пра кесара гаварыў прарок, уладару.

ІРАД. Не пра кесара?

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Не, уладару.

ІРАД. Пра каго ж ён гаварыў?

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Пра Месію, які прыйшоў.

ГАБРЭЙ. Месія не прыходзіў.

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Ён прыйшоў і паўсюль робіць цуды.

ІРАДЫЯДА. Ха-ха! Цуды! Не веру я ў цуды — я іх бачыла зашмат. *(Да пажы).* Мой веер!

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Гэты чалавек робіць сапраўдныя цуды. Так, на нейкім вяселлі ў маленькім галілейскім горадзе*, даволі ўплывовым, ён ператварыў ваду ў віно. Я чуў гэта ад людзей, што былі там. Яшчэ ён адным дотыкам ацаліў двух пракажоных, што сядзелі перад брамаю Капернаўма*.

ДРУГІ НАЗАРАЦЯНІН. Не, у Капернаўме ён ацаліў двух сляпых.

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Гэта былі пракажоныя! Але сляпых ён ацаліў таксама, і нехта бачыў, як, стоячы на вяршыні гары, ён размаўляў з анёламі.

САДУКЕЙ. Анёлаў няма.

ФАРЫСЕЙ. Анёлы ёсць, але я не веру, што гэты чалавек з імі размаўляў.

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Многія падарожнікі бачылі, як ён размаўляе з анёламі.

САДУКЕЙ. Не з анёламі.

ІРАДЫЯДА. Як жа надакучылі мне гэтыя людзі! Быдла! Сапраўднае быдла! *(Да пажы).* Ну, і дзе мой ве-

ер? (*Паж падае ёй веер*). Што ты там у марах лунаеш? Марыць не варта. Усе летуценнікі хворыя. (*Б'е пажа веерам*).

ДРУГІ НАЗАРАЦЯНІН. Быў таксама цуд з дачкою Яіра*.

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. О так, быў, ніхто не можа спрачацца.

ІРАДЫЯДА. Гэтыя людзі — вар'аты. Яны занадта доўга глядзелі на поўню. Скажыце ім змоўкнуць.

ІРАД. А што за цуд адбыўся з дачкою Яіра?

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Дачка Яіра памерла, а ён яе ўваскрасіў.

ІРАД. Ён уваскрашае памерлых?

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Так, уладару, ён уваскрашае памерлых.

ІРАД. Я не жадаю, каб ён так рабіў. Я забараняю яму так рабіць. Я не дазваляю ўваскрашаць памерлых. Трэба знайсці гэтага чалавека і сказаць яму, што я не дазваляю ўваскрашаць памерлых. Дзе ён цяпер, той чалавек?

ДРУГІ НАЗАРАЦЯНІН. Ён паўсюль, уладару, але знайсці яго вельмі цяжка.

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Кажуць, цяпер ён у Самары*.

ГАБРЭЙ. Калі ён у Самары, то гэта, вядома, не Месія. Месія прыйдзе куды заўгодна, толькі не да самарыцянаў*. Самарыцяне выклятыя. Яны ніколі не прыносілі храму дарункаў.

ДРУГІ НАЗАРАЦЯНІН. Ён пакінуў Самарыю колькі дзён таму. Я думаю, цяпер ён у ваколіцах Ерусаліма.

ПЕРШЫ НАЗАРАЦЯНІН. Не, яго там няма. Я толькі што з Ерусаліма. Апошнія два месяцы там ніхто пра яго не гаворыць.

ІРАД. Ды што з таго! Цяпер важна адшукаць яго і перадаць мой загад пра забарону ўваскрашаць памерлых. Ператвараць ваду ў віно, ацяляць пракажоных

і сляпых... калі хоча, то хай гэта робіць. Нічога не маю супраць. Урэшце, ацаленне пракажоных — справа добра. Але я не дазваляю ўваскрашаць памерлых... Будзе жахліва, калі мёртвыя вернуцца.

ГОЛАС ІЯКАНААНА. О, распусніца! О, пералюбніца! Блудадзейка вавілонская з залатымі вачыма пад залацістымі павекамі! Вось пра што казаў Госпад! Збярыце людзей, няхай натоўп возьме камяні й заб'е яе!..

ІРАДЫЯДА! Скажыце яму змоўкнуць!

ГОЛАС ІЯКАНААНА. Няхай ваяры праколюць яе мячамі сваімі, няхай расціснуць шчытамі!

ІРАДЫЯДА. Як гэта гнюсна!

ГОЛАС ІЯКАНААНА. Так я ўшчэнт знішчу злачынствы на зямлі, і няхай навучацца жанчыны не паўтараць брыдотаў яе!*

ІРАДЫЯДА. Вы чуеце, што ён кажа пра мяне? І вы дазваляеце зневажаць вашу жонку?

ІРАД. Але ж ён не называў вашага імені.

ІРАДЫЯДА. Што гэта значыць? Вы цудоўна ведаеце, што менавіта на мяне скіраваныя ягоныя абразы. І я ваша жонка, ці не так?

ІРАД. Так, любая й шаноўная Ірадыяда, вы — мая жонка, а раней вы былі жонкаю майго брата.

ІРАДЫЯДА. А вы вырвалі мяне з ягоных рук.

ІРАД. Урэшце, я быў мацнейшы... але не будзем пра гэта. Не хачу пра гэта гаварыць. Бо менавіта праз гэта прарок вымавіў жахлівыя словы. Можа быць, таму і здарыцца ліха. Ні слова больш... Высакародная Ірадыяда, мы забыліся на нашых гасцей. Налі мне віна, мая любая. Напоўніце віном вялікія келіхі, срэбныя і шклянныя. Я вып'ю за здароўе кесара. З намі рымляне, таму варта выпіць за здароўе кесара.

УСЕ. За кесара! За кесара!

ІРАД. Вы заўважылі, якая бледная ваша дачка?

ІРАДЫЯДА. Якая вам розніца, бледная яна ці не?

Туалет Саламеі

ІРАД. Ніколі не бачыў яе такою бледнаю.

ІРАДЫЯДА. Не трэба на яе глядзець.

ГОЛАС ІЯКАНААНА. І ў дзень той сонца счарнее, як валасяніца, і поўня зробіцца крываваю, і зоркі нябесныя ўпадуць на зямлю, як няспелыя смоквы са смакоўніцы*, і ахопіць страх валадароў зямных.

ІРАДЫЯДА. Ха-ха! Хацела б я ўбачыць той дзень, калі поўня зробіцца крываваю і зоркі будуць падаць на зямлю, як няспелыя смоквы. Гэты прарок прамаўляе бы п'яны... Але мне цяжка трываць ягоны голас. Я ненавіджу ягоны голас. Скажыце яму змоўкнуць.

ІРАД. Не. Я не разумею, што ён гаворыць, але гэта, магчыма, прароцтва.

ІРАДЫЯДА. Я не веру ў прароцтвы. Ён гаворыць бы п'яны.

ІРАД. Можна, ён ап'янеў ад Боскага віна?

ІРАДЫЯДА. Што гэта за віно — Боскае? З якіх яно вінаграднікаў? Дзе можна яго здабыць?

ІРАД (*неадступна глядзячы на Саламею*). Тыгелін, ты нядаўна быў у Рыме. Ці не казаў табе імператар пра...

ТЫГЕЛІН. Пра што, уладару?

ІРАД. Пра што? А, я задаў табе пытанне? Я забыўся, пра што хацеў дазнацца.

ІРАДЫЯДА. Вы ўсё глядзіце на маю дачку. Я ўжо казалі вам, не трэба на яе глядзець.

ІРАД. Вы толькі гэта і казалі.

ІРАДЫЯДА. І паўтараю.

ІРАД. А як ідзе ўзнаўленне храма*, пра якое так шмат гаварылі? Ці збіраюцца з гэтым нешта рабіць? Кажуць, што завеса* з алтара знікла, гэта праўда?

ІРАДЫЯДА. Ты ж яе і скраў. Твае словы не да месца. Вернемся.

ІРАД. Саламея, станчыце для мяне.

ІРАДЫЯДА. Я не хачу, каб яна танчыла.

САЛАМЕЯ. У мяне няма ніякага жадання танчыць, тэтрарх.

ІРАДЫЯДА. Пакіньце яе.

ІРАД. Саламея, дачка Ірадыяды, станчыце для мяне.

ІРАДЫЯДА. Пакіньце яе.

ІРАД. Я загадваю вам танчыць, Саламея.

САЛАМЕЯ. Я не буду танчыць, тэтрарх.

ГРАДЫЯДА (*смеючыся*). Вось як яна вас слухаецца!

ГРАД. Якая мне розніца, станчыць яна ці не? Гэта не мае значэння. Я сёння шчаслівы, вельмі шчаслівы. Ніколі не быў я такім шчаслівым.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Ён змрочны, тэтрарх. Ён жа змрочны, так?

ДРУГІ САЛДАТ. Змрочны...

ГРАД. Чаму б мне не быць шчаслівым? Кесар, уладар свету, уладар усяго, любіць мяне. Ён даслаў мне вельмі каштоўны падарунак. Яшчэ ён паабяцаў выклікаць у Рым цара кападакійскага, майго ворага. Можа, ён укрыжуе яго, там, у Рыме. Ён кесар і можа рабіць усё што захоча. Урэшце, ён уладар. Так што, як бачыце, я маю падставы быць шчаслівым. І ніхто ў свеце не перашкодзіць маёй радасці.

ГОЛАС ІЯКАНААНА. Ён сядзе на стальцы сваім, адзеты ў пунсовае і пурпуру. І трымацьме ў руцэ сваёй келіх, блюзнерстваў поўны*. І анёл Гасподні разаб'е яго. І будзе нехта чарвямі пажыраны*.

ГРАДЫЯДА. Чуеце? Гэта пра вас ён кажа, кажа, што вы будзеце чарвямі пажыраны.

ГРАД. Не пра мяне ён гаворыць. Ён ніколі не казаў нічога супраць мяне. Гэта пра кападакійскага цара ён кажа, пра кападакійскага цара, майго ворага. Вось хто будзе чарвямі пажыраны, а не я. Ніколі не казаў ён нічога супраць мяне, гэты прарок, толькі вінаваціў за шлюб з вамі, жонкаю майго брата. Магчыма, ён мае рачую. Вы ж бясплодная.

ГРАДЫЯДА. Я — бясплодная? Я? І гэта кажаце вы, вы, хто заўсёды пазірае на маю дачку, вы, хто хацеў змусіць яе танчыць дзеля свае асалоды? Якое глупства! Прынамсі я маю дзіця. У вас жа ніколі не было дзіцяці, нават ад вашых рабыняў! Гэта не я, гэта вы, вы бясплодны!

ГРАД. Змоўкніце. Кажу вам, вы бясплодная. Вы не падаравалі мне дзіцяці, а прарок кажа, што наш шлюб

несапраўдны. Ён кажа, што кровазмяшэннем грэшны гэты шлюб, шлюб, праз які нам наканаванае няшчасце... Баюся, гэта праўда. Упэўнены, што гэта праўда. Але не час цяпер гаварыць пра гэта. У гэтае імгненне я хачу быць шчаслівым. Зрэшты, я ж шчаслівы, вельмі шчаслівы. І няма нічога, чаго мне не ставала б.

ІРАДЫЯДА. Я вельмі рада, што сёння вы ў гуморы. Гэта даволі нязвыкла. Але позна. Вернемся. Вы не забыліся пра наш намер ехаць з узыходам сонца на паляванне? Пасланцоў кесара трэба ўшанаваць, так?

ДРУГІ САЛДАТ. Які ж змрочны выгляд у тэтрарха.

ПЕРШЫ САЛДАТ. Так, змрочны...

ІРАД. Саламея, Саламея, станчыце для мяне. Прашу, станчыце для мяне. Мне маркотна сёння. Так, вельмі маркотна. Уваходзячы сюды, я паслізнуўся на крыві, а гэта дрэнны знак, і яшчэ я чуў, я ўпэўнены, што чуў, як нехта б'е крыламі, вялізнымі крыламі. Я не ведаю, што гэта значыць... Мне маркотна сёння. Таму станчыце для мяне. Станчыце для мяне, Саламея, прашу. Калі станчыце для мяне, то можаце прасіць усё што хочаце, і я дам вам гэта. О, станчыце для мяне, Саламея, і я дам вам усё, што вы папросіце, нават калі гэта будзе палова маіх уладанняў.

САЛАМЕЯ (*падымаючыся*). Вы сапраўды дасце мне ўсё, што я папрашу, тэтрарх?

ІРАДЫЯДА. Не танчы, дачка мая!

ІРАД. Усё, хоць бы нават і палову маіх уладанняў.

САЛАМЕЯ. Вы кленяцеся ў гэтым, тэтрарх?

ІРАД. Клянуся, Саламея.

ІРАДЫЯДА. Дачка мая, не танчы!

САЛАМЕЯ. Чым вы кленяцеся, тэтрарх?

ІРАД. Маім жыццём, маёй каронаю, маімі багамі. Усё, што б вы ні папрасілі, я аддам вам, нават палову маіх уладанняў аддам, калі вы станчыце для мяне. О, Саламея, Саламея, станчыце для мяне!

Танец жывата

САЛАМЕЯ. Вы пакляліся, тэтрарх.

ІРАД. Пакляўся, Саламея.

ІРАДЫЯДА. Не танчы, дачка мая!

ІРАД. Нават палову маіх уладанняў. Ты будзеш найпрыгажэйшай царыцаю, Саламея, калі захочаш паловы маіх уладанняў. Яна ж будзе найпрыгажэйшай царыцаю, праўда?.. Тут халодна... тут вельмі халодны вецер, і я

чую... чаму я чую гэтыя гукі... нібыта нехта б'е крыламі? Ах, гэта, пэўна, птушка, вялікая чорная птушка, што лётае над галерэяй. Чаму я яе не бачу, гэтую птушку? Яна так страшна б'е крыламі... Вецер, які ўздымаецца ад яе крылаў, жахлівы. Халодны вецер... Ды не, тут зусім не халодна. Наадварот, тут вельмі горача, занадта горача, я задыхаюся. Ліце ваду мне на рукі, дайце снегу, здыміце з мяне мантыю. Хутчэй, хутчэй, здыміце мантыю... Не, пакіньце... Гэта вянок мой мучыць мяне, мой вянок з ружаў. Гэтыя кветкі нібыта вогненныя, яны спалілі мне лоб *(здзірае з галавы вянок і кідае яго на стол)*. Ах, урэшце можна ўздыхнуць! Якія чырвоныя гэтыя пялёсткі! Быццам плямы крыві на абрусе. Але гэта нічога не значыць... Не варта шукаць сімвалы ва ўсім, што бачыш, гэта робіць жыццё невыносным. Лепей сказаць, што плямы крыві і пялёсткі ружаў аднолькава прыўкрасныя. Нашмат лепей казаць так... Але не будзем пра гэта. У гэтае імгненне я шчаслівы, вельмі шчаслівы. Я маю падставы быць шчаслівым, праўда? Вашая дачка будзе танчыць для мяне, Ірадыяда. Праўда ж, Саламея, вы будзеце танчыць для мяне? Вы абяцалі для мяне станчыць.

ІРАДЫЯДА. Я не жадаю, каб яна танчыла.

САЛАМЕЯ. Я буду танчыць для вас, тэтрарх.

ІРАД. Вы чулі, што сказала ваша дачка? Яна будзе танчыць для мяне, яна слухна вырашыла. А калі вы станчыце, Саламея, не забудзьцеся папрасіць у мяне тое, чаго жадаеце. Усё, што жадаеце, я вам падарую, нават палову маіх уладанняў. Я ж пакляўся, так?

САЛАМЕЯ. Пакляліся, тэтрарх.

ІРАД. І ніколі не адмоўлюся ад сваіх словаў, я не з тых, хто ад іх адмаўляецца. Я не ўмею маніць. Я — раб свайго слова, і маё слова — слова цара. Гэта кападакійскі цар маніць увесь час, але ён не цар насамрэч, ён нягоднік. Ён павінен мне золата і не жадае яго аддаваць. Ён нават

абразіў маіх пасланцоў, ён казаў вельмі зневажальныя словы. Але кесар укрывае яго, як толькі той прыедзе ў Рым. Я ўпэўнены, што кесар укрывае яго. Іначай ён будзе з'едзены чарвямі. Так сказаў прарок. Ну, Саламея, чаго вы чакаеце?

САЛАМЕЯ. Чакаю, пакуль рабыні прынясуць мне парфумы й сем пакрывалаў і здымуць з мяне абутак.

*Рабыні прыносяць парфумы й сем пакрывалаў
і разуюць Саламею.*

ІРАД. Ах! Вы будзеце танчыць басанож! Гэта цудоўна, цудоўна! Вашыя маленькія ножкі ператворацца ў белых галубоў. Яны будуць танчыць, як маленькія белыя кветкі на дрэве... О, не! Ёй жа давядзецца танчыць у крыві, бо на зямлі кроў! Не жадаю, каб яна танчыла ў крыві, гэта вельмі дрэнны знак!

ІРАДЫЯДА. Якая вам розніца, будзе яна ступаць у кроў ці не? Вы самі ўжо добра па ёй пахадзілі, вы...

ІРАД. Якая мне розніца? О! Зірніце на поўню! Яна зрабілася чырвонаю, зрабілася чырвонаю, як кроў. О, прарок сказаў праўду. Ён прадказаў, што поўня зробіцца крываваю, ён жа прадказаў гэта, праўда? Усе гэта чулі. І поўня зрабілася чырвонаю, як кроў. Ці ж вы не бачыце?

ІРАДЫЯДА. Я ўсё цудоўна бачу. І зоркі падаюць, як няспелыя смоквы, праўда? І сонца ўжо чорнае, як валасяніца, і ахоплівае страх валадароў зямных. Апошняе, прынамсі, яскрава бачна. Хоць адзін раз за жыццё прарок сказаў праўду. Ахоплівае страх валадароў зямных... Зрэшты, вернемся на бал. Вы захварэлі. У Рыме будуць гаварыць, што вы вар'ят. Вернемся ж.

ГОЛАС ІЯКАНААНА. Хто ён, той, што ідзе з Эдома, ідзе з Босры*, у строях, афарбаваных пурпураю, хто ззяе ў прыгажосці строяў сваіх, хто ідзе, надзелены сілай усёмагутнаю? Чама вашыя строі пунсовым афарбаваныя?*

ГРАДЫЯДА. Вернемся. Ягоны голас раз'юшвае мяне. Я не жадаю, каб мая дачка танчыла, пакуль ён будзе выкрыкваць такое. Я не жадаю, каб яна танчыла, пакуль вы гледзіце на яе так. Урэшце я не жадаю, каб яна танчыла.

ГРАД. Не пачынай наноў, жонка мая, мая царыца, бо гэ-та дарэмна. Танчы, Саламея, танчы для мяне.

ГРАДЫЯДА. Не танчы, дачка мая.

САЛАМЕЯ. Я гатовая, тэ-трарх.

Узнагарода танцоркі

Саламея танчыць танец сямі пакрываляў.

ГРАД. О, як прыўкрасна, як прыўкрасна! Бачыце, Градыяда, яна танчыць для мяне, ваша дачка. Спыніся, Саламея! Спыніся, каб я мог аддаць табе ўзнагароду. О, я шчодро ўзнагароджваю танцорак. І цябе, цябе я ўзнагароджу шчодро. Я дам табе ўсё, што б ты ні папрасіла. Скажы, чаго ты хочаш?

САЛАМЕЯ (*укленчыўшы*). Я хачу, каб мне зараз жа прынеслі на срэбным сподзе...

ГРАД (*смеючыся*). На срэбным сподзе? О, безумоўна, на срэбным сподзе. Яна чароўная, праўда? Што вам павінныя прынесці на срэбным сподзе, мая дарагая, мая прыўкрасная Саламея, найпрыгажэйшая з дачок іўдзейскіх? Чаго ты жадаеш на срэбным сподзе? Скажы. Што, што я павінен табе аддаць? Мае скарбы належаць табе. Што гэта, Саламея?

САЛАМЕЯ (*падымаючыся*). Галава Іяканаана.

ГРАДЫЯДА. Цудоўна сказана, дачка мая!

ГРАД. О не! Не!

ГРАДЫЯДА. Цудоўна сказана, дачка мая.

ГРАД. О, не, не, Саламея! Не прасіце ў мяне гэтага, не слухайце сваёй маці! Яна заўжды дае кепскія парады. Не трэба слухаць яе!

САЛАМЕЯ. Я не слухаю яе. Дзеля ўласнае асалоды я прашу галаву Іяканаана на срэбным сподзе. Вы пакляліся, Град. Не забывайце, вы пакляліся.

ГРАД. Ведаю... Я пакляўся сваімі багамі, я добра памятаю... Але я малю вас, Саламея, папрасіце іншага. Папрасіце палову маіх уладанняў, і я вам яе аддам. Але не прасіце ў мяне таго, што папрасілі.

САЛАМЕЯ. Я прашу галаву Іяканаана.

ГРАД. Не, не, я не жадаю!..

САЛАМЕЯ. Вы пакляліся, Град.

ГРАДЫЯДА. Так, вы пакляліся. Усе гэта чулі. Вы пакляліся перад усімі.

ГРАД. Змоўкніце. Не з вамі я размаўляю.

ГРАДЫЯДА. Мая дачка робіць правільна, просячы ў вас галаву таго, хто так настойліва выкрыкваў мне знявагі. Ён казаў пра мяне жудасці. Бачыце, як любіць Саламея сваю маці. Не саступай, дачка мая. Ён пакляўся, пакляўся.

ГРАД. Змоўкніце. Ні слова больш... Годзе, Саламея, пагаворым разважліва, нам варта пагаварыць разважліва, праўда? Я ніколі не быў жорсткі да вас. Я заўжды вас любіў... магчыма, я любіў вас занадта. Таму не прасіце ў мяне такога. Жахліва, жудасна прасіць у мяне такое. Насамрэч я не веру, што вы гаворыце сур'эзна. Адцятая чалавечая галава — агіднае відовішча, праўда ж? Гэта не тое, на што можна глядзець цнатлівай дзяўчыне. Якую асалоду гэта можа вам прынесці? Ды ніякае! Не, не, вы не хочаце гэтага... Паслухайце мяне, хоць крыху паслухайце. У мяне ёсць смарагд, вялікі смарагд, мне падараваў

яго ўлюбёнец кесара. Гледзячы праз яго, можна ўбачыць тое, што вельмі далёка ад вас. Кесар заўжды бярэ з сабою такі самы смарагд, ідучы глядзець на гладыятараў. Але мой смарагд большы, гэта самы вялікі смарагд у свеце. Вы не хочаце ўзяць яго? Папрасіце, і я вам яго аддам.

САЛАМЕЯ. Я прашу галаву Іяканаана.

ІРАД. Вы не слухаеце мяне, вы мяне не слухаеце. Але дайце мне сказаць, Саламея...

САЛАМЕЯ. Галаву Іяканаана.

ІРАД. Не, не, вы не хочаце гэтага. Вы гаворыце гэта толькі каб засмуціць мяне, бо я глядзеў на вас увесь вечар. Так, я глядзеў на вас увесь вечар, вашая прыгажосць усхвалявала мяне, яна шалёна мяне ўсхвалявала, і я загледзеўся на вас. Але я больш не буду гэтага рабіць. Не варта глядзець ні на рэчы, ні на людзей. Адзіна ў люстра варта глядзець, бо люстра паказвае нам толькі маску... О-о, віна мне, мяне мучыць смага... Саламея, Саламея, не будзем сварыцца. Ну паслухайце... Што я хацеў сказаць?.. Што гэта было?.. А, успомніў! Саламея! Не... падыдзіце бліжэй... Я баюся, што вы мяне не пачуеце. Саламея, вы бачылі маіх белых паваў, маіх прыўкрасных белых паваў, што гуляюць у садзе сярод міртаў і вялікіх кіпарысаў. У іх залацістыя дзюбы, і ядуць яны залацістае зерне, і лапкі іх пурпуровыя. Дождж пачынаецца, калі яны крычаць, а калі распускаюць хвасты, поўня з'яўляецца на небасхіле. Яны ходзяць парамі сярод кіпарысаў і чорных міртаў, і кожную даглядае рабыня. Часам яны лётаюць сярод дрэваў, а часам адпачываюць на траве вакол стаўка. Ва ўсім свеце няма такіх дзівосных птушак, ніводны ўладар не мае такіх дзівосных птушак. Я ўпэўнены, што нават у кесара няма птушак такой прыгажосці. Добра, я аддам вам пяцьдзясят сваіх паваў, яны будуць хадзіць за вамі паўсюль, і сярод іх вы будзеце нібы поўня сярод вялікіх белых аблокаў... Я аддам вам іх усіх. У мяне іх толькі

сто, але няма ў свеце ўладара, які меў бы паваў, падобных да маіх, і я аддам вам усіх, толькі вызваліце мяне ад мае клятвы й не прасіце таго, чаго папрасілі (*нагбом выпівае келіх віна*).

САЛАМЕЯ. Аддайце мне галаву Іяканаана.

ІРАДЫЯДА. Цудоўна сказана, дачка мая. А вы, вы смешны са сваімі павамі.

ІРАД. Змоўкніце. Вы заўсёды крычыце, крычыце, як звер, што даганяе ахвяру. Не крычыце так. Ваш голас мне назале. Змоўкніце, кажу я вам... Саламея, падумайце, што вы робіце! Гэты чалавек, магчыма, боскі абраннік. Я ўпэўнены, што ён боскі абраннік. Ён святы чалавек, Бог крануў яго сваёй даланёю, Бог уклаў у ягоныя вусны жахлівыя словы. І ў палацы, і ў пустэльні Бог заўжды побач з ім... Гэта, прынамсі, магчыма. Гэта не бяспрэчна, але магчыма, што Бог за яго і побач з ім. Магчыма таксама, што калі ён памрэ, са мною здарыцца ліха. Ён жа сказаў, што ў дзень, калі ён памрэ, з кімсьці здарыцца ліха, а гэтым кімсьці магу быць толькі я. Памятаеце, я паслізнуўся на крыві, увайшоўшы сюды. Яшчэ я чуў, як хтосьці побач б'е крыламі, вялізнымі крыламі. Гэта ўсё дрэнныя знакі. Але былі яшчэ і іншыя, я ўпэўнены, былі іншыя знакі, проста я іх не заўважыў. Саламея, вы ж не хочаце, каб мяне напаткалі няшчасці? Вы не хочаце гэтага. Ну паслухайце ж мяне.

САЛАМЕЯ. Аддайце мне галаву Іяканаана.

ІРАД. Вось бачыце, вы не слухаеце мяне! Але спакойней... Я спакойны, я зусім спакойны... Паслухайце. У мяне ёсць упрыгожанні, схаваныя тут, іх ніколі не бачыла нават ваша маці, упрыгожанні сапраўды надзвычайнай каштоўнасці. У мяне ёсць каралі з чатырох нітак перлінаў, што падобныя да поўняў, злучаных срэбнымі промнямі, да пяцідзсяці поўняў, паланёных залатою ніткай. Царыца насіла іх на грудзях, што былі нібы слановая косць. Калі ты будзеш насіць іх, ты будзеш

прыўкраснаю, як цырыца. У мяне ёсць аметысты двух відаў. Адзін чорны, як віно, другі чырвоны, як віно, змяшанае з вадою. У мяне ёсць тапазы, жоўтыя, як тыгрыныя вочы, і ружовыя, як вочы галубоў, і зялёныя, як кашэчыя вочы. У мяне ёсць апалы, што заўжды апякаюць ледзяным полымем, апалы, што прыгнятаюць дух, што баяцца змроку. У мяне ёсць оніксы, што здаюцца зрэнкамі мёртвай. У мяне ёсць селеніты, што змяняюцца разам з поўняю, і бляднеюць, калі бачаць сонца. У мяне ёсць сафіры памерам з яйка, сінія, як васількі. Яны нібыта хаваюць мора, у якім глыбокую сінечу хваляў ніколі не змяняе святло поўні. У мяне ёсць хрызаліты й берылы, хрызапразы й рубіны, сардоніксы, гіяцынты й халцэдоны, я аддам вам іх усе, усе дарэшты, і дадам шмат іншага. Цар Ост-Індыі* кагадзе даслаў мне чатыры вееры з пер'я папугаяў, а цар Нумідыі* — адзежы з пер'я страўса. Я маю крышталь, у які нельга глядзець жанчынам, і нават юнаку дазволена зазірнуць у яго толькі пасля таго, як ён паспытае прута. У маім маціцовым куфэрку ляжаць тры дзівосныя камяні бірузы. Носячы іх на галаве, можна ўявіць тое, чаго няма, а жанчына, што будзе насіць іх у руцэ, зробіцца бясплоднаю. Гэта скарбы велізарнай каштоўнасці, гэта неацэнныя скарбы, і гэта не ўсё. У маім эбенавым куфэрку ляжаць два келіхі з бурштыну, падобныя да залатых яблыкаў. Калі ў гэты келіх з півом вораг дадасць атруты, келіх зробіцца падобным да яблыка срэбнага. У куфэрку, упрыгожаным бурштынам, ляжаць пантофлікі са шклянымі аздобамі. У мяне ёсць мантыі, прывезеныя з краіны сераў*, бранзалеты, упрыгожаныя карбункуламі й нефрытам, з горада на ўзбярэжжы Еўфрата... Чаго ты хочаш, Саламея? Скажы, чаго ты жадаеш, і я аддам табе гэта. Я дам табе ўсё, што захочаш, апроч аднаго. Я аддам табе ўсё, што маю, апроч жыцця гэтага чалавека. Я аддам табе рызы першасвятара. Я аддам табе алтарную завесу.

Саламея з галавой Іяканаана

ГАБРЭІ. О-о-о!

САЛАМЕЯ. Аддай мне галаву Іяканаана.

ГРАД (*знясілена падаючы на крэсла*). Няхай да-
дуць ёй тое, што яна просіць. Яна сапраўдная дачка свае
маці.

*Першы салдат падыходзіць да Града. Градыяда здымае
з пальца тэтрарха пярсцёнак смерці і аддае салдату,
які тут жа нясе яго кату. Кат выглядае разгубленым.*

Хто ўзяў пярсцёнак, што быў у мяне на правай руцэ? Хто выпіў віно, што было ў маім келіху? Мой келіх быў поўны віна, хто выпіў яго? О, я ўпэўнены: кагосьці напаткае ліха.

Кат спускаецца ў калодзеж.

Ах, навошта я пакляўся ёй? Уладары не павінныя клясціся, ніколі. Калі яны не стрымаюць клятвы, будзе жудасна. Калі стрымаюць — будзе жудасна таксама...

ГРАДЫЯДА. Думаю, мая дачка зрабіла добра.

ГРАД. Упэўнены, усё скончыцца дрэнна.

САЛАМЕЯ *(нахілілася над калодзежам і слухае)*. Ні гуку. Нічога не чую. Чаму гэты чалавек не крычыць? О, калі б хто-небудзь прыйшоў забіваць мяне, я крычала б, я адбівалася б, я не цярпела б... Бі, бі, Нааман. Бі, кажу табе... Не, нічога не чуваць... Якое страшнае маўчанне. Ах, штосьці звалілася на зямлю. Я чую, нешта звалілася. Гэта катаў меч. Ён баіцца, раб! Ён выпусціў з рук меч. Ён не насмельваецца забіць яго. Ён нікчэмны, гэты раб! Трэба было адправіць салдатаў. *(Звяртаецца да пажы Ірадыяды)*. Падыдзі. Ты быў сябрам таго, хто тут памёр, праўда? Але павінен памерці яшчэ адзін. Скажы салдатам, каб спусціліся туды і прынеслі мне тое, што я прасіла, тое, што паабяцаў мне тэтрарх, тое, што належыць мне. *(Паж адступае. Яна звяртаецца да салдатаў)*. Падыдзіце. Спускайцеся ў калодзеж і прынясіце мне галаву гэтага чалавека. *(Салдаты адступаюць)*. Тэтрарх, тэтрарх, загадайце сваім салдатам, каб яны прынеслі мне галаву Іяканаана.

З калодзежа з'яўляецца цёмная катава рука, што трымае на срэбным шчыце галаву Іяканаана. Саламея бярэ яе. Град захінаецца мантыяй. Ірадыяда, смеючыся, абмахваецца веерам. Назарацыне ўкленчваюць і пачынаюць маліцца.

Платанічны смутак

Ты не дазваляў мне пацалаваць твае вусны, Іяканаан. Ну што ж, я пацалую іх цяпер. Я буду кусаць іх, як кусаюць спелы плод. Так, я пацалую твае вусны, Іяканаан. Я казалі табе гэта, праўда? Я казалі табе гэта, і я пацалую іх цяпер... Але чаму ты не глядзіш на мяне, Іяканаан? Твае вочы, што былі такія страшныя, што былі поўныя гневу й пагарды, цяпер заплюшчаныя?

Расплюшчы іх! Падымі павекі, Іяканаан! Чаму ты не глядзіш на мяне? Ты баішся мяне, Іяканаан, і таму не хочаш глядзець на мяне?.. А твой язык, што, нібы змяя, джаліў атрутаю, больш не варушыцца, Іяканаан, ён больш не кажа нічога, гэтая чырвоная змяя, што вывргала на мяне сваю злосць. Дзіўна, праўда? Як жа сталася так, што чырвоная змяя не варушыцца больш?.. Ты не зважаў на мяне, Іяканаан. Ты мяне адрынуў. Ты казаў мне гнюснасці. Ты ставіўся да мяне як да распусніцы, як да блудадзейкі, да мяне, Саламеі, дачкі Ірадыяды, царэўны іўдзейскай! І вось, Іяканаан, я яшчэ жыву, а ты — ты мёртвы, і галава твая належыць мне. Я магу рабіць з ёю ўсё што захачу. Я магу аддаць яе сабакам і птушкам, і птушкі здзяўбуць тое, што застанецца пасля сабакаў... О, Іяканаан, Іяканаан, ты быў адзіным мужчынам, якога я кахала. Усе астатнія мужчыны агідныя мне. Але ты... ты быў гожа. Тваё цела было нібы калона са слановай косці на срэбным падмурку. Гэта быў сад, поўны галубоў і срэбных лілеяў. Гэта была срэбная вежа, упрыгожаная шчытамі са слановай косці. Не было ва ўсім свеце нічога бялейшага за тваё цела, чарнейшага за твае валасы, чырванейшага за твае вусны. Твой голас быў кадзільняю, што струменіла дзіўны водар, а калі я глядзела на цябе, то чула нязвыклую музыку. Ах, чаму ты не глядзіш на мяне, Іяканаан? Твае далоні і твае знявагі хавалі ад мяне твой твар. Ты насіў павязку на вачах, бо хацеў бачыць толькі свайго Бога. Ну што ж, ты ўбачыў яго, свайго Бога, Іяканаан, але мяне, мяне... мяне ты ніколі не бачыў. Калі б ты ўбачыў мяне, ты б мяне пакахаў. Я ж... я бачыла цябе, Іяканаан, і кахала цябе. О, як я кахала цябе... я і цяпер цябе кахаю, Іяканаан. Я кахаю толькі цябе... Як я прагну твае прыгажосці... Як згаладалася па тваім целе... Ні віно, ні сакавітыя плады не натоляць майго жадання. Што мне цяпер рабіць, Іяканаан? Ні рэкі, ні фантаны

не затушаць маёй жарсці. Я была царэўнаю, а ты мною пагрэбаваў. Я была цнатліваю, а ты мяне збэсціў. Я была беззаганнаю, а ты ператварыў маю кроў у агонь... Ах, чаму ж ты не глядзіш на мяне, Іяканаан? Калі б ты паглядзеў на мяне, ты б мяне пакахаў. Я дакладна ведаю, ты пакахаў бы мяне, бо таямніца кахання большая, чым таямніца смерці. Толькі на каханне трэба глядзець.

ІРАД. Яна пачвара, твая дачка, яна жудасная пачвара. Тое, што яна зрабіла, — вялікае злачынства. Я ўпэўнены, што гэта злачынства супраць невядомага Бога.

ІРАДЫЯДА. Я ўхваляю ўсё, што зрабіла мая дачка, і цяпер я застануся тут.

ІРАД (*устаючы*). Ах, што яшчэ можа сказаць жонка-кровазмяшалніца! Хадзем, я не жадаю тут заставацца. Хадзем, кажу табе. Я ўпэўнены, гэта скончыцца дрэнна. Манасія, Ісахар, Озія, патушыце паходні. Нічога не жадаю бачыць, і каб бачылі мяне, таксама не жадаю. Тушыце паходні. Захініце поўню! Схавайце зоркі! Стоімся ў нашым палацы, Ірадыяда. Мяне ахоплівае страх.

*Рабы тушаць паходні. Зоркі знікаюць. Вялізная чорная хмара наплывае на поўню і цалкам яе хавае. Сцэна робіцца цёмнаю.
Тэтрарх пачынае падымацца па лесвіцы.*

ГОЛАС САЛАМЕІ. О!.. Я пацалавала твае вусны, Іяканаан, я пацалавала твае вусны. У тваіх вуснаў горкі смак. Гэта смак крыві?.. А можа, гэта смак кахання. Кажуць, у кахання горкі смак... Але што з таго? Што з таго? Я пацалавала твае вусны, Іяканаан, я пацалавала твае вусны.

Прамень поўні падае на Саламею і асвятляе яе.

ТАКІСЯ
ГІМН "СЛАМЕІ"

Пахаванне Саламеі

ІРАД (*павярнуўшыся і ўбачыўшы Саламею*). Забіце гэтую жанчыну!

Салдаты кідаюцца наперад і расціскаюць шчытамі Саламею, дачку Ірадыяды, царэўну іўдзейскую.

ЗАСЛОНА

«САЛАМЕЯ» ОСКАРА УАЙЛДА

Роберт Рос

Пераклад з ангельскай

Дзякуючы «Саламеі» імя яе аўтара ўвайшло ў паўсядзённы ўжытак там, дзе па-ангельску не размаўляюць. Сказаць такое можна толькі пра вельмі нямногія творы. Перш чым каротка прасачыць гісторыю нягодаў п'есы, якую пракліналі нават больш, чым яе аўтара, я насмелюся яшчэ раз згадаць папраўку, што я даслаў у «Монінг пост» пасля таго, як опера маэстра Штраўса была знявечаная пастаноўкай у Ковент Гардэн у снежні 1910-га. Неабходнасць паўтарыць гэта пацвярджае і той факт, што ў «Акадэміі» ад 17 снежня 1910 году адзін музычны крытык, маючы на ўвазе «Саламею», напісаў пра «арыгінальныя вершы» Ёйльда, — дзіўная заўвага, якая сведчыць пра цнатлівы стан музычнай крытыкі. «Саламея» напісаная не вершам, а прозаю.

«Саламея» не пісалася для мадам Сары Бернар. Калі Ёйльд ствараў п'есу, у яго не было намеру яе паставіць. Ён не пісаў яе спачатку па-ангельску, каб потым перакласці на французскую, таму што «не мог уявіць, як гэта гучыць па-ангельску», як сцвярджае містэр Г. К. Чэстэртан, спасылаючыся на аўтарытэтную крыніцу, відавочна, на «Энцыклапедыю Чэмберса»* альбо якую іншую, чый узровень адпаведны адукаванасці гэтага пісьменніка. У Англіі «Саламею» не прапаноўвалі ніводнаму імпрэсарыё. У п'есе Ёйльда няма сцэны, дзе Саламея танчыць вакол галавы Хрысціцеля, як у пастаноўках мюзік-холаў. Імені «Ян» няма ні ў французскім, ні ў нямецкім тэксе. Крытыкі пагардліва кажуць пра «лібрэта Ёйльда, адаптаванае для оперы». За выняткам пастаноўкі ў Ковент Гардэн, якую дазволілі толькі пры ўмове перапрацоўкі аж да скажэння, ніякіх адаптацыяў не было. Некаторыя эпізоды маэстра Штраўс не ўключыў у лібрэта, бо меркавалася, што без гэтых скарачэнняў п'еса (як вядома, аднаактавая) будзе занадта доўгай. Опера спявалі дакладна паводле тэксту Ёйльда (у цудоўным перакладзе мадам Хедвіг Лахман*), не ператворанага

ў звычайную оперную бяссэнсіцу, абы прыстасаваць да партытуры. Зрэшты, калі оперу давалі ў Францыі, быў выкарыстаны не арыгінальны тэкст Ёйльда, а падагнаны пад партытуру пераклад на французскую з нямецкай.

Оскар Ёйльд напісаў «Саламею» ў Таркі* зімою 1891–1892 гг. Першапачатковая задума трактоўкі гэтага сюжэту з’явілася ў яго крыху раней, пасля знаёмства ў Парыжы з вядомай серыяй карцінаў Гюстава Маро на тую самую тэму. Шмат чым ён абавязаны і аповесці Флабэра «Ірадыяда». Зрэшты, не лічачы габрэйскага імені Іяканаан для Хрысціцеля, наследаванне даволі нязначнае, калі прыняць да ўвагі, чым і Ёйльд, і Флабэр абавязаныя Бібліі. З флабэраўскай «Спакусы святога Антонія» Ёйльд сапраўды шмат пазычыў што да ўсходніх матываў. Дзеля справядлівасці варта дадаць, што не больш, чым іншы знакаміты драматург* пазычаў у Плутарха, Бандэла і іншых сваіх папярэднікаў. Просты сінтаксіс, безумоўна, імітаваў манеру Метэрлінка, які адказаў кампліментарам на камплімент, скарыстаўшы некаторыя іншыя асаблівасці «Саламеі» ў сваёй новай п’есе «Марыя Магдаліна» — на гэта звярталі ўвагу крытыкі з кантынента. Падчас чытання французскага тэксту Ёйльда абавязкова ўспамінаецца наш стары сябра Алендорф*, як і, безумоўна, падчас чытання ўсіх ранніх п’есаў Метэрлінка. А знакамітую фразу з адной з прамоваў Джона Брайта* Ёйльд перанёс у п’есу цалкам, уклаўшы ў вусны Іяканаана: *«J’entends dans le palais le battement des ailes de l’ange de la mort»*¹. Уключыў ён туды і ладныя кавалкі з Бібліі. Адзін музычны крытык надзвычай непрыхільна паставіўся да некаторых біблейных цытатаў (у прыватнасці, з кнігі Езэкііля), якія прамаўляў Іяканаан. Ён палічыў іх «тыповымі для ўайльдаўскага разбэшчанага ўяўлення

¹ Я чую, як б’е ў палацы крыламі анёл смерці (фр.).

і поўнымі нецікавых і няўдалых метафараў». Некаторым вучоным і высакалобым заўвагам містэра Ч. Л. Грэйвза я абавязаны адкрыццём, што Ўайлд, магчыма, пазычыў ідэю жарсці Саламеі да Іяканаана з паэмы Гайнэ «Ата Троль»*, хаця там гэтую жарсць адчувала Ірадыяда, а не яе дачка. Перад тым як пра гэтае адкрыццё абвясцілі ў «Спектэйттары»*, гэта *таксама* было залічана да гнюсных выдумак Ўайлда, якога, безумоўна, варта праклясці ў «па-старэчаму нямоглым часопісе з бездакорным мінулым», як дасціпна выказаўся адзін знакаміты дзяржаўны муж.

Вось каротка пра крыніцы задумы альбо «плагіяту» «Саламеі». Варта памятаць таксама пра шматлікія драмы і балеты разнастайных французскіх аўтараў, уключаючы знакамітую «Ірадыяду» Маснэ — оперу, напісаную ў 1881 і пастаўленую ў 1904 г. у Ковент Гардэн пад назвай «Саламея». Усе яны дакладна пераказваюць гісторыю, расказаную апосталам Маркам альбо Флабэрам, і амаль усе яны сёння забытыя. Ўайлд дакладна бачыў адну з гэтых п'есаў — Армана Сільвестра. «Ян» Зудэрмана*, у плагіяце якога Ўайлда таксама абвінавачвалі, з'явіўся толькі ў 1898 годзе — на некалькі гадоў пазней. Лішне казаць, што паміж усімі гэтымі творамі няма ніякага падбенства, апроч абумоўленага тым, што ў іх дзейнічаюць Ірад і Ян Хрысціцель. А блытаніна Ірада Антыпы (Мацвей 14:1) з Ірадам Вялікім (Мацвей 2:1) і Ірадам Агрыпам Першым (Дзеі 12:23) — наўмысная. Ўайлд проста ідзе за традыцыяй сярэднявечных містэрыяў. Ён і не імкнуўся да дакладнага гістарычнага ўзнаўлення.

Мадам Бернар, якая ў 1892 годзе арандавала тэатр «Пэлас» на не надта паспяховы тэатральны сезон, ведала Ўайлда з часоў яго юнацтва. Яна пісала пра іх першую сустрэчу ў Дуўры. Ён пастаянна бываў у тэатрах, калі яна грала ў Лондане. Адноўчы яна сказала, што хоча, каб Ўайлд напісаў для яе п'есу. На той час адну з яго

драмаў* ужо з поспехам паставілі. Ён жартам адказаў, што ўжо зрабіў гэта. Не ведаючы (альбо забыўшыся) пра ангельскі закон, паводле якога п'есы на біблейскія сюжэты ставіць забаронена, яна пачала настойліва прасіць у яго рукапіс, наважыўшыся неадкладна пачаць репетыцыі. Звычайную для такіх выпадкаў просьбу пра дазвол на пастаноўку цензура адхіліла — і гэта была адзіная праўдзівая інфармацыя, якая з'явілася пра «Саламею» ў прэсе, калі абмяркоўвалі оперу Штраўса. Уайлд адразу абвясціў, што хоча змяніць грамадзянства на французскае, — пагроза гэтая натхніла містэра Бернарда Партрыджа на чароўную карыкатуру, дзе Уайлд быў выяўлены рэкрутам французскага войска («Панч»* ад 9 ліпеня 1892).

У наступным, 1893-м, годзе п'еса была аддадзеная ў друк, як паведаміў мне памерлы ўжо мсье Марсэль Швоб*. З яго словаў, ён зрабіў толькі дзве праўкі, таму што баяўся сапсаваць індывідуальную манеру і стыль Уайлда, набліжаючы яго да больш правільнай французскай мовы. Зрэшты, пазней я даведаўся, што са сваім блізкім сябрам, вядомым франка-амерыканскім пісьменнікам містэрам Сцюартам Мерылам* Уайлд таксама раіўся, і што мсье Адольф Рэтэ* і мсье П'ер Луі*, якому прысвечаная п'еса, настойвалі на выпраўленнях. Але ўсе, хто хоць як ведаў Уайлда, прызнавалі, што «Саламея», з усімі памылкамі і вартасцямі і незалежна ад крыніцаў, нічым не абавязаная вынаходніцтвам і талентам іншых. Эмерсан казаў, што «ўсе геніі неарыгінальныя». Як бы там ні было, «Саламея», за магчымым выняткам п'есы «Як важна быць сур'ёзным», — найбольш характэрны і тыповы твор ўайлдаўскага недасканаллага генія з усяго, што Уайлд напісаў. Скульптару могуць не належаць гліна і бронза, мармур альбо тэмы яго твораў, гэтаксама як мастаку — фарбы і мадэлі. У якой ступені тое самае можна сказаць пра драматурга? П'еса была выпушчаная

па-французску лонданскім выдавецтвам Элкіна Мэцьюза і Джона Лэйна сумесна з парыжскай Бібліятэкай незалежнага мастацтва ў 1893 годзе. На яе тут жа накінулася ўся прэса, за адным толькі выключэннем — артыкула містэра Ўільяма Арчэра ў «Блэк энд ўайт»*. Цяпер, калі нягледзячы на высілкі двух пакаленняў тэатральных крытыкаў аддаць яе забыццю, нягледзячы на спробы музычных крытыкаў-павукоў заплесці яе павуціннем, «Саламея» ўвайшла ў рэпертуар еўрапейскіх тэатраў, словы містэра Арчэра ўяўляюць асаблівую й бяспрэчную цікавасць:

У «Саламеі» ёсць шмат і ад музыкі, і ад жывапісу. Містэр Ўайлд пераймае прыёмы музыкаў і, не ахвяруючы пластычнасцю, надае сваёй прозе, так бы мовіць, стройную структуру верша. Мяркую, выкарыстанне музычных прыёмаў з'явілася не без пасярэдніцтва Метэрлінка. <...> У творы містэра Ўайлда больш глыбіні і насычанасці, чым у творах Метэрлінка. Ягоныя персанажы — мужчыны і жанчыны, а не невыразныя цені, сатканыя з туману і месяцавога святла. Яны нашмат больш разнастайныя і нашмат менш умоўныя. Ягоная <...> палітра непараўнальна багацейшая. Метэрлінк піша размытыя акварэлі, містэр Ўайлд дасягае бляску і насычанасці алейных палотнаў. «Саламея» мае ўсе якасці раскошнай гістарычнай карціны, напісанай без усялякага педантызму і слугавання ўмоўнасцям.

«Блэк энд ўайт», 11 сакавіка 1893

Я не ведаю, ці так ужо падабалася містэру Арчэру п'еса і ці падабаецца яна яму цяпер, але ў яго,

прынамсі, ёсць дальнабачнасць і веды, якія дапамаглі яму зразумець, што гэта не пустая драбніца, якую можна пагардліва выкінуць з галавы ці на якую варта накінуцца са знявагамі. Містэр Арчэр, на шчасце, дачакаўся часу, калі большасць яго меркаванняў пацвердзілася, і мне, каб аддаць даніну павагі бліскучай праніклінасці свайго шаноўнага сучасніка, варта толькі падкрэсліць той факт, што ён дапускаў магчымасць пераўтварэння «Саламеі» ў музычны твор і чакаў гэтага. «Таймс», ацэньваючы драму вельмі нізка, аддае належнае яе аўтару за *tour de force*¹, які ён зрабіў, напісаўшы п'есу па-французску для мадам Бернар. Гэтае сцверджанне змусіла Уайлда напісаць наступны ліст, які з'явіўся ў «Таймс» 2 сакавіка 1893 году:

Сэр,

мне трапілася на вочы рэцэнзія на «Саламею», надрукаваная ў вашай газеце на мінулым тыдні. Меркаванні ангельскіх крытыкаў пра мой французскі твор мяне, безумоўна, цікавяць мала, калі ўвогуле цікавяць. Я пішу вам выключна з просьбаю дазволіць мне абвергнуць адно памылковае сцверджанне, якое з'явілася ў рэцэнзіі на вашых старонках.

Тое, што найвялікшая з сучасных трагічных актораў сусветнай сцэны палічыла маю п'есу такой прыгожай, што неадкладна захацела яе паставіць, сыграць у ёй галоўную ролю і надаць яе чыстай паэтычнасці бляск свае індывідуальнасці, а маёй прозе — гучанне свайго голасу, падобнага да гукаў флейты, — усё гэта было і, безумоўна, заўсёды

¹ Спрятны ход (фр.).

будзе прадметам майго гонару і мае радасці, і я з нецярпліваасцю чакаю часу, калі буду мець прыемнасць убачыць мадам Бернар у пастаноўцы мае п'есы ў Парыжы — сапраўдным цэнтры мастацкага жыцця, дзе п'есы на біблейскія сюжэты ставілі заўсёды. Але я не пісаў сваю п'есу для гэтай найвялікшай акторкі — ні ў якім сэнсе. Я ніколі не пісаў п'есаў для пэўнага актора альбо акторкі і рабіць гэтага не збіраюся. Такая праца для рамесніка ад літаратуры — не для мастака.

На гэтым, сэр, застаюся вашым пакорным слугой,

Оскар Уайлд.

Цэнзара ўхвалілі ўсе астатнія аглядальнікі і тэатральныя крытыкі. Ніколі яшчэ гэты чыноўнік не быў такі папулярны.

У 1894 годзе містэр Мэцьюз і містэр Лэйн выдалі пераклад «Саламеі» на ангельскую мову, выкананы лордам Алфрэдам Дугласам. Ілюстрацыі Обры Бёрдслі аглядальнікі і мастацкія крытыкі сустрэлі нават з большым асуджэннем, чым саму п'есу. Крыху пазней, зрэшты, нябожчык Ф. Г. Хэмертан* і містэр Джозэф Пэнэл, сярод іншых, усвядомілі, што заявіў пра сябе новы арыгінальны мастак і што гэты мастак, калі ўжо на тое пайшло, варожы твору, які ён нібыта ўпрыгожыў. Гер Мірграфэ, нямецкі тэатральны крытык, памылкова меркаваў, што малюнкi Бёрдслі — сімвалічнае выказванне ўсеагульнага захаплення творамі Уайлда. Але яны, несумненна, сатыра на п'есу, сатыра з'едлівая, хоць і крыху завуаляваная. На франтыспісе можна ўбачыць выдатныя карыкатуры на Уайлда пад назвамі «Поўня ў вобразе жанчыны» (ліст 1) і «Выхад Ірадыяды» (ліст 9).

Калафон — сапраўдны шэдэўр, які ў той самы час ёсць дасціпным пакепліваннем з п'есы. Пра ўражанне, зробленае гэтымі малюнкамі, не так нават у Англіі, як на кантынентце, можна меркаваць па той жа працы вышэйзгаданага нямецкага крытыка, які ў сваім усёахопным аглядзе сучаснага мастацтва толькі тром мастакам ангельскае школы аддае асобныя раздзелы, і гэтыя трое — Ўільям Морыс, Ўістлер і Бёрдслі.

Знаўцы творчасці Бёрдслі ўважаюць серыю ілюстрацыяў да «Саламеі» за найвышэйшае дасягненне ягонага надзвычайнага таленту. У Англіі, дзякуючы пастаянным іх рэпрадукцыям і выставам, яны былі больш вядомыя публіцы, чым п'еса, пакуль не адраділася цікавасць да твораў Уайлда.

Тут я мушу перасцерагчы калекцыянераў, згадаўшы пра шматлікія падробкі гэтых ілюстрацыяў, якія пастаянна прапануюць на продаж у Англіі і Амерыцы. З шаснаццаці малюнкаў чатырнаццаць да гэтага часу знаходзяцца ва ўласнасці містэра Джона Лэйна, адзін («Туалет Саламеі», ліст 12) — у таго, хто піша гэтыя радкі, а «Выхад Ірадыяды» нядаўна перайшоў з калекцыі містэра Герберта Політа ў калекцыю містэра Ў. Д. Хатчынсана. Існуюць каляровыя накіды ілюстрацыяў да «Саламеі», адны з нямногіх працаў Бёрдслі ў колеры, якія належаць міс Далтан. Намеру надрукаваць гэтыя накіды ніколі не было, але іх паказвалі містэру Лэйну з прапановаю замовіць Бёрдслі каляровыя ілюстрацыі для ангельскага выдання п'есы (Марыльбер*, «Раннія працы Обры Бёрдслі», с. 23). Усе астатнія — падробка.

У 1896 годзе, калі Уайлд яшчэ быў у зняволенні ў Рэдынгу, актор і паэт мсье Люнье-По* паставіў «Саламею» ў Тэатры творчасці ў Парыжы. Прынялі яе халодна, але яе аўтар, даведаўшыся пра пастаноўку, вельмі кранальна адгукнуўся на гэта ў адным сваім лісце з турмы, адра- саваным мне:

Прашу цябе, перадай Люнье-По маю па-
дзяку і скажы яму, як я быў узрадаваны тым,
што маю п'есу паставілі. Калі і цяпер на мя-
не, прыніжанага і пакрытага ганьбаю, яшчэ
могуць глядзець як на мастака, гэта штосьці
значыць. Мне хацелася б адчуць большую
радасць, але, падаецца, я мёртвы для ўсіх
пачуццяў, апроч тугі і адчаю. І тым не менш,
калі ласка, давядзі да ведама Люнье-По, што
я цалкам усведамляю, які гэта для мяне
гонар. Ён і сам паэт. Напішы мне пра гэта
і паспрабуй высветліць, што Леметр*, Баўэр
і Сарсі* кажуць пра «Саламею».

Праз два гады пасля смерці Ёайлда «Саламею» ўпер-
шыню паставілі ў Берліне — 15 лістапада 1902 году,
у Кляйн-тэатры, дзе яна ішла дзвесце вечароў — не-
чуваны тэрмін для прускай сталіцы. Ад таго часу
п'еса ўвайшла ў рэпертуар нямецкіх тэатраў, збіраючы
поўныя залы захопленых глядачоў усялякі раз,
як пастаноўку аднаўлялі. У Мюнхене асабліваю ўвагу
надалі афармленню і *mise-en-scène*¹. Кажуць, што свет-
лай памяці прафесар Фюртвенглер* асабіста кіраваў
пастаноўкай «Танцу сямі пакрывалаў», уважліва соча-
чы, каб усе архаічныя дэталі былі захаваныя. (У оперы
гэты танец — за выняткам пастаноўкі з удзелама мадам
Актэ* — рэдка быў чымсьці большым за самы звычай-
ны балетны нумар, які амаль заўсёды выконваўся ста-
тысткай.) Тэхнічна інтэрлюдыя танцу парушае напру-
жанае драматычнае адзінства п'есы (хаця ў оперы гэта
менш заўважна) — і гэта адна з прыкметаў таго, што
першапачаткова «Саламея» не была прызначаная для
пастаноўкі на сцэне.

¹ Пастаноўка, мізансцэна (фр.).

У траўні 1905 году «Нью Стэйдж Клуб» даў два прыватныя прадстаўленні (першыя ў гэтай краіне) у Біжу-тэатры на Арчэр-стрыт. Новае пакаленне тэатральных крытыкаў выявілася больш суворым за папярэднікаў, але менш знаёмым з Бібліяй. Асуджэнне выклікаў своеасаблівы стыль цытатаў са Святога Пісьма, названы адным з крытыкаў «хворай мовай дэкадансу». У чэрвені 1906 году Літаратурна-тэатральнае таварыства дало яшчэ колькі спектакляў. Гэтая пастаноўка вылучалася эlegantнымі дэкарацыямі і касцюмамі містэра Чарлза Рыкетса. Ролю Ірада дзівосна сыграў містэр Роберт Феркуарсан, ролю Ірадыяды — міс Флорэнс Фар. Забаронены спектакль, на які зноў — і з яшчэ большай злосцю — накінуліся крытыкі, дзіўна глядзеўся ў сценах Нацыянальнага спартыўнага клуба ў раёне Ковент Гардэн. Яшчэ адна вельмі нестасоўная з месцам пастаноўка адбылася ў тэатры «Роял Корт» у лютым 1911 году.

Вось незвычайная гісторыя драмы, якая дзеліць кляймо скандальнай славы з «Ватэкам» Бэкфарда і ёсць адным з двух значных твораў, створаных ангельскім аўтарам па-французску. Містэр Уолтэр Лэджэр, бібліёграф, зафіксаваў (не лічачы арыгінальнага французскага тэксту) больш за сорак разнастайных перакладаў і перастварэнняў — на нямецкую (сем варыянтаў), чэшскую, нідэрландскую, грэцкую, італьянскую, венгерскую, польскую, рускую, іспанскую, каталонскую, шведскую і ідыш. На ўсіх гэтых мовах п'еса была пастаўленая. П'есу часта ставілі габрэйскія тэатры ў Амерыцы. У Лондане прадавалі за пяць пенсаў тэкст п'есы на ідышы; тамсама паведамлялася, што пастаноўку на гэтай мове можна ў абыход цензуры ўбачыць у тэатры. Французскі тэкст Уайлда ў аўтарскай рэдакцыі выйшаў у зборы твораў Уайлда ў выдавецтве «Мэцьюэн»*.

У сваім інтэрв'ю ў снежні 1905 году, калі ягоная опера ўпершыню была пастаўленая ў Дрэздэне, маэ-

стра Штраўс сказаў, што на магчымасці «Саламеі» ягоную ўвагу ўпершыню звярнуў венец*, які падрыхтаваў лібрэта на аснове тэксту Ёйльда. Кампазітар палічыў гэта недастатковым і звярнуўся да арыгіналу, ці, дакладней, да нямецкага перакладу мадам Лахман.

Не ведаючы, які супраціўнік стаіць перад ім на полі бою, малады марскі афіцэр-француз родам з Ліёна, лейтэнант Марыёт*, выкарыстаўшы арыгінальны французскі тэкст, напісаў паводле «Саламеі» оперу, якая была пастаўленая ў 1911 годзе ў Парыжы і ішла адначасова з операй маэстра Штраўса. Містэр Генры Хэдлі, амерыканскі кампазітар, стварыў па матывах п'есы Ёйльда «сімфанічную паэму», пастаўленую ў Куінс-хол у жніўні 1909 году. Бурлескныя скокі міс Мод Алан* і яе суперніц таксама шырока вядомыя. Варта адзначыць, што пастаноўку з удзелам міс Алан упершыню ажыццявілі ў тэатры «Пэлас» — там, дзе шаснаццаццю гадамі раней п'еса была забароненая. Неразумна было б адмаўляць, што менавіта танец — прычына надзвычайнай папулярнасці драмы Ёйльда на кантыненте, папулярнасці, якой п'еса карысталася самае меншае за чатыры гады да таго, як была пастаўленая опера маэстра Штраўса.

Вяртаючыся да абвінавачанняў у плагіяце, я наважуся спаслацца на ўласныя ўспаміны. Адночы Ёйльд пажаліўся мне, што хтосьці для свайго знакамітага рамана скраў адну ягоную ідэю. Абараняючы абвінавачванага, я сказаў, што Ёйльд і сам — бессаромны літаратурны злодзей. «Мілы Робі, — прамовіў ён са сваёй заўсёднай цягучай інтанацыяй, — калі я бачу ў чымсьці садзе вялізны цюльпан з чатырма цудоўнымі пялёсткамі, гэта можа падштурхнуць мяне вырасціць вялізны цюльпан з пяццю цудоўнымі пялёсткамі. Але гэта не значыць, што камусьці можна вырошчваць цюльпан, у якога толькі *тры* пялёсткі».

У гэтым быў увесь Оскар Ёйльд.

КАМЕНТАР

Пераклад п'есы Оскара Ёйльда «Саламея» зроблены паводле выдання: *Oscar Wilde. Salomé. Drame en un acte. Paris, Librairie de l'art indépendant; Londres, Elkin Mathews et John Lane, the Bodley Head. — 1893.*

Пераклад артыкула Роберта Роса ««Саламея» Оскара Ёйльда» (*A Note on «Salomé»*) зроблены паводле выдання: *Oscar Wilde. Salomé: A Tragedy in One Act Translated from the French of Oscar Wilde with Sixteen Drawings by Aubrey Beardsley. London, John Lane: The Bodley Head; New York: John Lane Company. — 1912.* Гісторыя першых пастановак «Саламеі» збольшага апісаная ў гэтым артыкуле.

Біблія цытуецца паводле перакладу Васіля Сёмухі.

Оскар Ёйльд Саламея

Тэтраpx — кіраўнік чацвертай часткі краіны ці вобласці. Гісторыя Ірада і Яна Хрысціцеля па-рознаму апісваецца ў Евангеллях. Паводле Мацвея, Ірад «хацеў яго забіць, але пабаяўся народу, бо яго ўважалі за прарока» (14:5); паводле Марка, «Ірад баяўся Яна, ведаючы, што ён муж праведны і святы, і пільнаваў яго; многае рабіў, слухаючыся яго, і з прыемнасцю слухаў яго» (6:20).

Кападакіец — жыхар Кападакіі, старажытнай краіны ў Ма-лой Азіі на тэрыторыі сучаснай Турцыі.

Нубіец — жыхар Нубіі, вобласці ў даліне Ніла паміж першым і шостым парогамі.

Назарацяне — жыхары Назарэта, горада ў Галілеі, дзе, паводле Бібліі, арханёл Гаўрыіл узвясціў Марыі, што яна народзіць Сына Богага, і дзе прайшлі дзіцячыя гады Ісуса Хрыста.

Саламея — іўдзейская царэўна, дачка Градыяды і падчарка Града Антышы. У Бібліі імя Саламеі не згадваецца, аднак гэты сюжэт апісаны ў Евангеллі паводле Марка (6:17–28) і Евангеллі паводле Мацвея (14:3–11).

Фарысеі, садукеі — рэлігійныя секты ў Старажытнай Іўдзеі.

Ідзе за мною мацнейшы за мяне, і я не варты нават развязаць пасак абутку ягонага... — прароцтва Іяканаана ўзвясчае прыход Месіі. Пар.: «Той, Хто ідзе за мною, мацнейшы за мяне; я не варты панесці абутак Ягоны» (Мацвей 3:11).

Узрадуецца пустая зямля. Яна зацвіце лілей... — Пар.: «Развясціцца пустыня і сухая зямля, і зарадуецца краіна ненаселеная і расквітнее як нарцыс» (Ісая 35:1).

Вочы сляпых убачаць святло дня, вушы глухіх адкрыюцца... — Пар.: «Тады адамкнуцца вочы сляпых, і вушы глухіх расчыняцца» (Ісая 35:5).

Немаўля адшукае цмокавы логвішчы, і возьме ільвоў за грывы, і павядзе за сабою... — Пар.: «І немаўля будзе бавіцца над нарою аспіда, і дзіця працягне руку сваю на гвяздо змяі» (Ісая 11:8).

Акрыды — саранча. Пар. апісанне Яна Хрысціцеля: «А ў самога Яна была вопратка з вярблюджага воласу і скураны пояс на паясніцы ягонай; а ежай яму былі акрыды і дзікі мёд» (Мацвей 3:4).

Смірна — горад на беразе Эгейскага мора ў Малой Азіі; у старажытнасці грэцкая калонія.

Прарок Ілля — прарок Ілля мусіў падрыхтаваць шлях для Месіі, але яго ролю выканаў Ян Хрысціцель. Пар.: «І спыталіся ў Яго: як жа кніжнікі кажуць, што Ілля мае прыйсці раней? Ён сказаў ім у адказ: праўда, Ілля павінен прыйсці раней і падрыхтаваць усё; <...> але кажу вам, што і Ілля прыйшоў,

і зрабілі з ім, што хацелі, як напісана пра яго» (Марк 9: 11–13), а таксама: «І калі хочаце прыняць, ён ёсць Ілля, які мае прыйсці» (Мацвей 11:14) і «але кажу вам, што Ілля ўжо прыйшоў, і не пазналі яго, а зрабілі з ім што хацелі» (Мацвей 17:12).

Не цешся, зямля Палестынская, што зламаўся бізун у руцэ таго, хто нявечыў цябе. Бо з роду змеевага выйдзе васіліск, і той, хто народзіцца ад яго, будзе жэрці птахаў... — Пар.: «Не радуйся, зямля Філістымская, што зламана жазло, якое біла цябе; бо з караня змяінага вышаўзе аспід, і плодам яго будзе лятучы дракон» (Ісая 14:29).

Васіліск — міфічная пачварная істота, здольная забіваць не толькі атрутаю, але таксама позіркамі і дыханнем. Васіліск згадваецца ў лацінскіх аўтараў (Пліній Старэйшы, Лукан), у Вульгаце — лацінскім перакладзе Бібліі, зробленым святым Геранімам, а таксама ў наступных перакладах Бібліі з лаціны на іншыя мовы (у Псалтыры (90:13), Кнізе прарока Ісаі (14:29, 59:5), Кнізе прарока Ераміі (8:17)).

Дзе той, што ў срэбным строі згіне аднойчы перад усім народам? — Пар.: «У назначаны дзень Ірад, убраўшыся ў царскія строі, сеў на судзілішчы перад людзьмі і гаварыў да іх; а люд крычаў: гэта голас Бога, а не чалавека! Але раптам анёл Господні паразіў яго за тое, што ён не ўзнёс хвалы Богу; і ён, заедзены чарвякамі, сканаў» (Дзеі 12:21–23). У Бібліі тут маецца на ўвазе Ірад Агрыпа Першы. Пра гэта гл. артыкул Роберта Роса.

Скажыце яму, каб прыйшоў і пачуў голас таго, хто лямантуе і ў пустэльніях, і ў палацах... — Пар.: «Голас таго, хто кліча: у пустыні падрыхтуйце шлях Госпаду» (Ісая 40:3), «Бо Ён Той, пра Каго сказаў прарок Ісая: «голос таго, хто кліча ў пустыні, падрыхтуйце шлях Госпаду...» (Мацвей 3:3), а таксама гл.: Марк 1:3, Лукаш 3:4, Ян 1:23.

Зямля Халдэйская — Халдэя, старажытная краіна, сталіцай якой быў Вавілон.

Дзе тая, што аддавалася ўладарам асірыйскім, якія мелі тальмахі на паясніцах і на галовах рознакаляровыя тыяры? Дзе тая, што аддавалася юнакам егіпецкім, якія мелі льянныя

строі, гіяцынтавыя аздобы, чые шчыты з золата і шаломы са срэбра і чые целы такія моцныя? — Пар.: «Блудадзеяла з сынамі Егіпта — суседзямі тваімі, людзьмі рослымі — і памножыла блудадзействы твае, гневаючы Мяне. <...> І блудадзеяла ты з сынамі Асура — і не насыцілася, блудадзеяла з імі, але тым не задаволілася; і памножыла блудадзействы твае ў зямлі Ханаанскай да Халдэі, але і там не задаволілася» (Езэкііль, 16:26, 28–29).

Бо ідзе Уладар, і веялка яго ў руцэ ягонай... — Пар.: «...лапата Ягоная ў руцэ ў Яго, і Ён ачысціць гумно Сваё, і збярэ пшаніцу Сваю ў засеці, а салому спаліць агнём непагасным» (Мацвей 3:12).

Эдом — згодна з біблейскімі тэкстамі, горная краіна ў паўднёвай частцы Палестыны, звязаная з імем Ісава, сына Ісаака, што аддаў брату Якаву першародства за хлеб і страву з сачыўкі (Быццё 25:21–34).

Тыр — горад у Старажытнай Фінікіі, які шматкроць згадваецца ў Бібліі.

Мааў — старажытная краіна паміж усходнім берагам ракі Іярдан і ўзбярэжжам Мёртвага мора. Бацькам маавіянцаў у Кнізе Быцця (19:37) называецца Мааў, сын Лота і яго старэйшай дачкі. У Псалтыры Мааў згадваецца побач з Эдомам: «Мааў — умывальная шалю Мая; на Эдом абуткам кіну Маім» (59:10).

Стоікі — паслядоўнікі філасофскай школы стаіцызму, якая ўзнікла ў часы ранняга элінізму і якую заснаваў Зянон з Кітыёна (кан. 4 — пач. 3 ст. да н. э.). Паводле іх этычнага вучэння, жыццё ёсць добром, калі яно пражываецца з карысцю. У адваротным выпадку стоікі дапускалі магчымасць самагубства.

Маленькі галілейскі горад — маецца на ўвазе Кана Галілейская, дзе Ісус на вяселлі ператварыў ваду ў віно. Гл.: Ян 2:1–11.

Капернаўм — горад у Галілеі.

Цуд з дачкою Яіра — маецца на ўвазе ўваскрасэнне дачкі начальніка сінагогі Яіра. Гл.: Марк 5:39–42 і Лукаш 8:51–56.

Самарыя — старажытны горад у Палестыне; пэўны час быў сталіцай Ізраільскага царства.

Самарыцяне — жыхары Самарыі; пазней самарыцянамі пачалі называць рэлігійную секту, што адышла ад іўдаізму.

Збярэце людзей, няхай натоўп возьме камяні й заб'е яе!.. <...> Няхай ваяры праколюць яе мячамі сваімі, няхай расціснуць шчытамі! <...> Так я ўшчэнт знішчу злачынствы на зямлі, і няхай навучацца жанчыны не паўтараць брыдотаў яе! — Пар.: «І склічуць на цябе сход, і паб'юць цябе камянямі, і перасякуць цябе мечамі сваімі, спалядуць дамы твае агнём і ўчыняць над табою суд на вачах у многіх жанчын; і пакладу канец блудадзейству твайму, і не будзеш ужо даваць дарункаў» (Езэкііль 16:40–41).

І ў дзень той сонца счарнее, як валасяніца, і поўня зробіцца крываваю, і зоркі нябесныя ўпадуць на зямлю, як няспелыя смоквы са смакоўніцы... — Гл. Апакаліпсіс Яна Багаслова: «І калі Ён зняў шостую пячатку, я зірнуў, і вось, сталася вялікае трасенне зямлі, і сонца счарнела, як валасяніца, і месяц зрабіўся бы кроў, і зоркі нябесныя ўпалі на зямлю, як смакоўніца, патрасаная моцным ветрам, скідае няспелыя смоквы свае» (6:12–13).

Узнаўленне храма — маецца на ўвазе Ерусалімскі храм, пабудаваны Ірадам Вялікім на месцы старажытнага храма Саламона.

Завеса — пакрывала, якое захінала ўваход у алтар.

Ён сядзе на стальцы сваім, апрануты ў пунсовае і пурпуру. І трымацьме ў руцэ сваёй келіх, блюзнерстваў поўны... — Гл. Апакаліпсіс Яна Багаслова: «І жанчына адзетая была ў парфіру і ў пурпуру, аздобленая золатам, каштоўнымі камянямі і жэмчугам, і трымала залатую чару ў руцэ сваёй, напоўненую мярзотамі і поскуддзю блудадзейства яе» (17:4).

І будзе нехта чарвямі пажыраны. — Гл.: Дзеі 12:23.

Хто ён, той, што ідзе з Эдома, ідзе з Босры, у строях, афарбаваных пурпураю, хто ззяе ў прыгажосці строяў сваіх, хто ідзе, надзелены сілай усёмагутнаю? Чаму вашыя строі пунсовым афарбаваныя?* — Пар.: «Хто гэта ідзе ад Эдома,

у чырванёных шатах ад Васора, такі велічны ў Сваім адзенні, выступае ў паўнаце сілы Сваёй? <...> Чаго ж адзенне Тваё прыгожае, і шаты ў Цябе — як у тапталніка ў чавільні?» (Ісая 63:1–2). *Босра* — старажытны горад у паўднёвай частцы сучаснай Сірыі.

Ост-Індыя — у старажытнасці так называліся тэрыторыі ў Паўднёва-ўсходняй Азіі, што ўлучалі сучасную Індыю, Індакітай, Малаю і Малайскі архіпелаг.

Нумідыя — старажытная дзяржава ў Паўночнай Афрыцы на ўсход ад Маўрытаніі; тэрытарыяльна адпавядае сённяшняму Алжыру.

Серы — серамі, то бок «людзьмі шоўку», у антычнасці называлі жыхароў Кітая.

Роберт Рос «Саламея» Оскара Ёйльда

Роберт Болдуін Рос (1869–1918) — ангельскі мастацтвазнаўца і крытык, адзін з найбольш блізкіх і адданных сяброў Оскара Ёйльда і ягоны павернік. Пасля смерці Ёйльда падрыхтаваў і выдаў шматлікія яго творы са сваімі прадмовамі, у прыватнасці скарачаны варыянт «*De Profundis*» (1905). Рос у належнай шматлікія працы па гісторыі літаратуры і мастацтва, артыкулы, прысвечаныя постацям яго сучаснікаў — пісьменнікаў і мастакоў (напрыклад, Обры Бёрдслі), а таксама некалькі апавяданняў. Некаторыя з іх увайшлі ў кнігу «*Маскі і фазы*» (1909). Паводле свайго тэстаменту Роберт Рос пахаваўны ў магіле Оскара Ёйльда на парыжскіх могілках Пер-Лашэз. У 2000 г. выйшла біяграфія Роса, напісаная Джонатанам Фрерам.

«*Энцыклапедыя Чэмберса*» — ангельская энцыклапедыя, выдаваная ў Оксфардзе і названая па прозвішчы яе выдаўцоў Роберта і Ёільяма Чэмберсаў. Першае выданне, якое выйшла ў 1859–1868 гг., уключала 10 тамоў і ўзяўляла сабою пераклад 10-га выдання нямецкай «*Энцыклапедыі Бракгаўза*». *Перавыданні друкаваліся ў 1874 г., 1888–1892 гг., 1895 г. і 1901 гг. Самае поўнае выданне «Энцыклапедыі» ў 15 тамак выйшла ў 1950 годзе.*

Хедвіг Лахман (1865–1918) — нямецкая пісьменніца і перакладчыца. Апроч «Саламеі» Ёйлда перакладала творы Эдгара По, Рабіндраната Тагора (з ангельскай), Анарэ дэ Бальзака (з французскай), Шандара Пецёфі (з венгерскай).

Таркі — горад на паўднёвым узбярэжжы Англіі ў графстве Дэван. У XIX стагоддзі быў модным курортам і за мяккі клімат заслужыў найменне Ангельскай Рыўеры.

Іншы знакаміты драматург... — Шэкспір выкарыстаў сюжэты Плутарха ў сваіх гістарычных трагедыях («Юлій Цэзар», «Антоній і Клеопатра», «Карыялан»), а сюжэты навелаў італьянскага пісьменніка *Матэа Бандэла* (каля 1485–1561) — у п’есах «Рамэа і Джульета» і «Дванаццатая ноч».

Нашы стары сябра Алендорф... — Генрых Готфрыд Алендорф (1803–1865) — нямецкі мовазнаўца, аўтар метадык навучання замежным мовам, сярод якіх — «Новы метадык навучыцца чытаць, пісаць і гаварыць па-французску». У «метадык Алендорфа» шмат увагі надавалася шматкратнаму паўтарэнню і завучванню словаў і сказаў.

Джон Брайт (1811–1889) — ангельскі палітык, адзін з заснавальнікаў Лігі барацьбы супраць Хлебных законаў (1838–1846), які карыстаўся славаю выдатнага красамоўцы. *Хлебныя законы* — шэраг заканадаўчых актаў, уведзеных у Англіі ў першай палове XIX стагоддзя з мэтай абароны брытанскіх фермераў ад замежнай канкурэнцыі. Паводле гэтых актаў, ішпаніцу з-за мяжы дазвалялася імпартаваць толькі пасля таго, як цэны на сваю ішпаніцу перасягнуць пэўны ўзровень. Займеўшы вынікам штучнае павышэнне цэнаў, Хлебныя законы былі скасаваныя ў 1846 годзе.

Паэмы Гайнэ «Ата Троль» — паэма «Ата Троль» была напісаная Г. Гайнэ ў 1842 годзе. У паэме ёсць эпізод, дзе Ірадыяда цалуе мёртвую галаву Яна Хрысціцеля.

«Спектэйтар» — часопіс кансерватыўнага кірунку, заснаваны ў 1828 годзе. Выдаецца ў Лондане.

Герман Зудэрман (1857–1928) — нямецкі празаік і драматург.

Філіп Гілберт Хэмертан (1834–1894) — мастак, крытык і выкладчык, вядомы сярод студэнтаў як «Рэскін у мініяцюры».

Генры Марыльер (1865–1951) — пісьменнік і мастацтвазнаўца, спецыяліст па габеленах, аўтар кніг пра творчасць О. Бёрдслі, Д. Г. Расэці і інш.

Арэльеа Люнье-По (1869–1940) — французскі тэатральны актор і рэжысёр, рэфарматар французскага тэатра мяжы XIX–XX стст. Другое прозвішча ўзяў на знак пашаны да асобы і творчасці Эдгара По. Заснавальнік Тэатра творчасці (Le Théâtre de l'Œuvre, праіснаваў з 1893 да 1929 г.), дзе ставіліся эксперыментальныя п'есы і які ўзяў сабе мэтай супрацьстаяць натуралізму і адкрываць новыя таленты. У Тэатры творчасці ставіліся п'есы Марыса Метэрлінка, Поля Кладэля, Агюста Вілье дэ Ліль-Адана, Оскара Ёайлда, Генрыка Ібсэна, Аўгуста Стрындберга, Герхарта Гаўптмана, Альфрэда Жары і інш.

Жуль Леметр (1853–1914) — французскі пражыц і драматург, а таксама ўплывовы літаратурны крытык. Вядомы артыкуламі, у якіх аддаваў перавагу імпрэсіяністычнай манеры выкладання і пісаў пра асабістае ўспрыняцце таго ці іншага твора.

Франсіск Сарсі (1827–1899) — французскі журналіст і тэатральны крытык, аўтар некалькіх кніг, прысвечаных тэатру.

Адольф Фюртвенглер (1853–1907) — знакаміты нямецкі археолаг, гісторык мастацтва, выкладчык.

Айна Актэ (1876–1944) — сусветна вядомая фінская оперная спявачка (сапрана), адна з заснавальнікаў опернага тэатра ў Хельсінкі (1911) і яго дырэктар у 1938–1939 гг.

«*Мэцьюэн*» — лонданскае выдавецтва, заснаванае ў 1889 годзе. Выпускае навучальную літаратуру.

Венец — маецца на ўвазе аўстрыйскі паэт Антон Лінднэр (1874–1929).

Антуан Марыёт (1875–1944) — французскі кампазітар.

Мод Алан (сапраўднае прозвішча Дзюран, 1873–1956) — танцорка і харэограф амерыканска-канадскага паходжання. Як бачна, нягледзячы на тое, што яе версія танцу Саламеі зрабілася самай вядомай (наўпрост да таго, што Алан пачалі называць «танцоркай Саламеяй»), Рос ставіцца да гэтай пастаноўкі досыць крытычна.

Кацярына Маціеўская, Ганна Янкута

БІБЛІЯГРАФІЯ ПЕРАКЛАДАЎ ТВОРАЎ ОСКАРА УАЙЛЬДА НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

Складзеная на аснове бібліяграфіі «Ірландыя і ірландская культура ў беларускім друку», падрыхтаванай Таццянай Махнач для зборніка «Беларусь — Ірландыя: Матэрыялы навуковага семінара «Беларуска-ірландскія гістарычна-культурныя сувязі» (Мн: «Беларускі кнігазбор», 2000) з дапаўненнямі.

Уайльд, Аскар. Малады каралевіч: [Казка] / Пер. з анг. Дзядзькі Пранука [Ф. Умястоўскага] // Наша ніва. — 1909. — 29 студзеня.

Уайльд, Аскар. Дзіця-зорка: Казка / Пер. з анг. // Наша ніва. — 1909. — 18 сакавіка.

Уайльд, Оскар. Дзіця-зорка / Пер з анг. // Каляда (Горадня). 1920. С. 4–12.

[*Уайльд, Оскар*]. Сад волата (з Оскара Уайльда) / Пер. з анг. // Зоркі. — 1921. — № 2. — С. 4–6.

Уайльд, Оскар. Вучыцель / Пер. з анг. А. С. // Крывіч. — 1923. — № 4. — С. 5.

Уайльд, Оскар. Баляда Рэдынскае турмы / Пер. з анг. М. Дуброўскага. — Мн.: Выданне ЦБ Маладняка, 1926. — 44 с. — (Кніжніца «Маладняк»).

Уайльд, Оскар. Дзіця-зорка; Малады каралевіч: Казкі / Пер. з анг. — Ватэнштэт, 1946.

Уайльд, Оскар. Шчаслівы прынец: Казка / Пер. з анг. Л. Хвалько. — Ватэнштэт: Выд. Беларус. дапам. кам. лягеру АБЦ, 1947. — 22 с.

ЗМЕСТ

Danse macabre сямі пакрывалаў <i>Кацярына Маціеўская</i>	3
Оскар Ёйльд	
Вершы прозай	
Мастак	8
Дабрадаўца	9
Вучань	11
Настаўнік	12
Дом Суду	13
Настаўнік мудрасці	15
Саламея. <i>П'еса ў адной дзеі</i>	21
Роберт Рос	
«Саламея» Оскара Ёйльда	65
Каментар	77
Бібліяграфія перакладаў твораў Оскара Ёйльда на беларускую мову	87

Літаратурна-мастацкае выданне

**Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў
«Кнігарня пісьменніка»**

Бібліятэка часопіса «ПрайдзіСвет» «PostScriptum»

Оскар Ёайд

Саламея

**Адказы за выпуск Генадзь Вінярскі
Рэдактар Ганна Янкута
Камп'ютарны дызайн, вёрстка Юліі Андрэевай
Дызайн вокладкі Марыі Мухінай
Карэктар Кацярына Маціеўская**

Падпісана да друку 11.12.2013. Фармат 84x108 ¹/₃₂.
Папера афсетная. Друк на рызографе.
Ум. друк. арк. 5,31. Улік.-выд. арк. 2,77.
Наклад 300 асоб. Замова 677.

Выдавец ПУП «Кнігазбор».
ЛВ № 02330/0003924 ад 08.04.2011.
Вул. Я. Лучыны, 38-93, 220112, Мінск.
Тэл./факс (017) 207-62-33, тэл. (029) 772-19-14, 682-83-86.
E-mail: bkniha@tut.by

Надрукавана з арыгінала-макета заказчыка
ў ААТ «Аргбуд».
ЛП № 02330/0494197 ад 03.04.2009.
Вул. Берасцянская, 16, 220034, Мінск.

Оскар Уайлд Саламея

Ад самага пачатку “Саламею” Оскара Уайлда пераследуюць чуткі, спрэчкі і неверагодныя ўяўленні, якіх ледзь не больш, чым тых, што хаваюць ад вачэй асобу яе аўтара. З перайначанай біблейскай легенды п’еса зрабілася іншай легендай, амаль міфам, які немагчыма патлумачыць адназначна. Адзіную праўду, нават калі яна існуе, ужо наўрад ці знойдзеш, затое чытач вольны выбраць любую версію міфа на свой густ.

PROJ. GALLOTTI
PostScriptum

9 789857 089215

